

PROGRAM NAUCZANIA

HISTORIA

III i IV ETAP EDUKACYJNY

(gimnazjum i szkoła ponadgimnazjalna w zakresie podstawowym)

190 + 60 godzin

Piotr Mulkowski

Spis treści

Wstęp	2
Założenia programu.....	2
Warunki realizacji	4
Cele kształcenia i wychowania	7
Treści nauczania (przewidywane osiągnięcia ucznia)	12
Sposoby osiągania założonych celów – realizacja programu	22
Metody i formy pracy.....	24
Ocenianie.....	32
Ogólne zasady oceniania	32
Kryteria oceniania.....	33
Ewaluacja programu.....	36
Załączniki	38

Wstęp

Założenia programu

Przedstawiony poniżej program jest przeznaczony do realizacji w klasach I-III szkoły gimnazjalnej oraz w I klasie szkoły ponadgimnazjalnej. Podstawą prawną do przygotowania programu jest *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 8 czerwca 2009 r. w sprawie dopuszczania do użytku w szkole programów wychowania przedszkolnego i programów nauczania oraz dopuszczania do użytku szkolnego podręczników* oraz *Rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 grudnia 2008 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół*.

Program jest przeznaczony dla nauczycieli historii w szkołach gimnazjalnych oraz ponadgimnazjalnych. W przypadku tych pierwszych – dotyczy całego obszaru kształcenia historycznego na III etapie edukacyjnym. Natomiast w odniesieniu do nauczycieli uczących w szkołach ponadgimnazjalnych program dotyczy tylko edukacji historii w zakresie podstawowym, pomijając edukację w zakresie rozszerzonym oraz edukację uzupełniającą (historia i społeczeństwo). W programie znajdują się zapisy przydatne do prowadzenia zajęć z historii niezależnie od tego, gdzie znajduje się szkoła. Dlatego też nawet zapisy związane z treściami rozszerzającymi (dodatkowymi w stosunku do podstawy programowej)

potraktowane są tylko jako przykłady wykorzystania godzin, które pozostaną do dyspozycji nauczyciela po zakończeniu realizacji treści obowiązkowych.

Szkoły gimnazjalne są już w trakcie realizacji nowych zapisów. W roku szkolnym 2011/2012 uczniowie przystąpią po raz pierwszy do egzaminu gimnazjalnego realizowanego w zupełnie nowej formie. Z punktu widzenia nauczyciela historii jest to pierwszy rok, w którym bardzo wnikliwie zostanie zdiagnozowana cała sfera wiedzy i umiejętności historycznych. Patrząc na strukturę egzaminu, można zauważyć, iż historia staje się czwartym – pod względem zakresu (liczby zadań) – przedmiotem egzaminacyjnym. Jeśli porównać to z sytuacją wcześniejszą, widać znaczącą zmianę. Sytuacja nauczyciela historii z jednej strony staje się mniej komfortowa – pojawiają się wymierne wyniki jego pracy, z drugiej natomiast – zwiększy się z pewnością motywacja uczniów gimnazjum do poznawania historii. Najbliższe lata dadzą nam odpowiedź, jakie będą efekty tej zmiany.

Zupełnie inaczej wygląda sytuacja nauczyciela historii w szkole ponadgimnazjalnej. W szkołach ogólnokształcących kończy się czas trzyletniej edukacji historycznej dla wszystkich uczniów w szkole. Poza uczniami, którzy wybiorą nauczanie historii w wersji rozszerzonej, pozostanie już tylko nauczanie wybranych modułów w przedmiocie historia i społeczeństwo. Nowa podstawa programowa odchodzi od spiralnego nauczania historii – wprowadzenie w gimnazjum i powtórzenie większości treści w szkole ponadgimnazjalnej – na rzecz programu linearnego. Poszczególne treści pojawiają się tylko raz w połączonym, czteroletnim cyklu kształcenia.

Zapisy podstawy programowej dotyczące nauczania historii zawierają elementarne informacje dotyczące zakresu treściowego (treści nauczania) oraz wymagań ogólnych (cele kształcenia). Pozwala to przyjąć pewne założenia dotyczące sylwetki absolwenta szkoły podstawowej. Nie zwalnia to natomiast nauczyciela od zbadania zakresu umiejętności uczniów, których będzie uczył przez najbliższe 3 lata – to samo stwierdzenie dotyczy nauczyciela szkoły ponadgimnazjalnej. Bez tego niemożliwa będzie indywidualizacja procesu nauczania.

Nie ulega wątpliwości, iż przedział wiekowy młodzieży, z którą nauczyciel będzie miał do czynienia, nie ułatwia zadania. Cztery lata w życiu młodego człowieka pomiędzy trzynastym i siedemnastym rokiem życia są okresem gwałtownych zmian – zarówno w zakresie fizycznym, jak i umysłowym. Powoduje to, iż bardzo często mamy do czynienia z młodymi ludźmi, którzy nie do końca akceptują rzeczywistość szkolną, są bardzo krytyczni wobec tego, co im oferuje świat ludzi dorosłych. Z drugiej strony nastolatki chcą być traktowani jak osoby dorosłe. Ten wiek to również czas dużej aktywności, ciekawości świata, budzenia się zainteresowań połączonych z konkretnymi dyscyplinami nauki. To również okres, w

którym pojawia się nastawienie do historii jako przedmiotu szkolnego, dla zdecydowanej mniejszości, dla której historia jest pasją, i dla stosunkowo dużej grupy, która historii nie lubi. Ucząc historii w szkole gimnazjalnej, nauczyciel powinien poszukać możliwości wykorzystania tej naturalnej ciekawości świata, umiejętności (i chęci) zadawania pytań. Niezwykle ważnym będzie tutaj dobór metod i form pracy – o czym w dalszej części. Historia jest przedmiotem, na którym możemy stosować urozmaicone metody, techniki i środki.

Sposoby pracy z uczniami, zarówno w szkole gimnazjalnej, jak i I klasie szkoły ponadgimnazjalnej, będą niezwykle istotne przy indywidualizacji procesu nauczania. Będzie ona możliwa po dokonaniu diagnozy zespołu klasowego, po zapoznaniu się z wynikami sprawdzianu po szkole podstawowej czy egzaminu po szkole gimnazjalnej. Ważna będzie również analiza dokumentacji psychologiczno-pedagogicznej, jeżeli uczniowie ją mają. Podobnie jak w przypadku całego zespołu klasowego bardzo ważną rolę w indywidualizacji procesu nauczania odegrają metody i formy pracy, ale również różnorodne sposoby dotarcia do ucznia – poprzez obraz, dźwięk. Indywidualne podejście do ucznia powinny odzwierciedlać też sposoby oceniania.

Warunki realizacji

Warunki realizacji historii jako przedmiotu zostały ogólnikowo opisane w podstawie programowej. Opis dotyczy zarówno szkoły gimnazjalnej, jak i ponadgimnazjalnej.

„Zajęcia historia i społeczeństwo służą poszukiwaniu dziedzictwa epok, zatem mają charakter zarówno poznawczy, jak i wychowawczy. Ich celem jest utrwalenie pozytywnej postawy wobec przeszłości – gotowości do podjęcia dziedzictwa. Treści nauczania wydobywają poszczególne wątki dziedzictwa kulturowego, ważne z perspektywy współczesnej, nawet takie, które są drugorzędne z perspektywy epoki, do której przynależą. Szczególnie zalecane jest szerokie uwzględnianie problematyki ojczyściej i regionalnej. Zajęcia powinny mieć charakter interdyscyplinarny, a poszczególne wątki mogą być realizowane przez nauczycieli różnych specjalności (np. historia, wiedza o kulturze, filologia klasyczna, filozofia). Zajęcia powinny być prowadzone z wykorzystaniem bogatego spektrum tekstów kultury: piśmiennictwa, nagrań muzycznych, ikonografii, filmoteki, ze szczególnym uwzględnieniem dorobku kultury polskiej oraz własnego regionu”¹.

¹ Podstawa programowa z komentarzami; tom 4 Edukacja historyczna i obywatelska w szkole podstawowej, gimnazjum i liceum, s.66,

W szkole gimnazjalnej na realizację przedmiotu przewiduje się 190 godzin. Wymiar godzinowy w poszczególnych latach nie jest narzucony. Z obecnego układu roku szkolnego wynika, że historia jest nauczana w wymiarze 2 godzin w tygodniu (2+2+2, 3+2+1 lub inna kombinacja). Przeliczenie tygodni pozwala stwierdzić, iż na realizację podstawy programowej nauczyciel będzie miał wystarczającą liczbę godzin. Można założyć również, że nie będzie problemu z zaplanowaniem zajęć dodatkowych – rozszerzających lub uzupełniających założenia podstawy programowej.

Układ godzinowy w szkole ponadgimnazjalnej jest jeszcze mniej skomplikowany, gdyż wskazana w projekcie ramowych planów nauczania liczba godzin przeznaczonych na realizację historii w zakresie podstawowym wynosi 60. Przedmiot musi być zrealizowany przed rozpoczęciem edukacji w wymiarze rozszerzonym – czyli w I klasie. Daje to wymiar 2 godzin w tygodniu. W czteroletnim okresie nauczania na historię zostało przeznaczonych 250 godzin (190+60). Zajęcia z historii będą realizowane w zespołach klasowych bez konieczności podziału na grupy. W trakcie planowania zajęć należy wziąć pod uwagę organizację wycieczek klasowych – i to zarówno tych po najbliższej okolicy, jak i wyjazdowych. Historia jest przedmiotem, w którym nieoceniona wydaje się możliwość przedstawienia zabytków kultury materialnej. W ramach zajęć z historii – szczególnie w I klasie szkoły ponadgimnazjalnej – można zaplanować spotkania klasy z osobami, które brały bezpośredni udział w wydarzeniach związanych z najnowszą historią naszego kraju. Nauczyciel musi zdawać sobie sprawę, że klasa I, dla dużej części uczniów, będzie zarazem ostatnią, w której będą oni mieli kontakt z szeroko rozumianą edukacją historyczną (niezależnie od obowiązkowego udziału w zajęciach uzupełniających z historii i społeczeństwa). Dlatego też na prowadzącym zajęcia spoczywa bardzo duża odpowiedzialność.

Niniejszy program nie wskazuje tych elementów, o które nauczyciel będzie chciał rozszerzyć edukację historyczną, biorąc pod uwagę specyfikę szkoły, klasy, regionu. Być może, w przypadku szkoły ponadgimnazjalnej, wstępne sprofilowanie klas nastąpi już w I roku nauczania, co będzie powodowało konieczność umieszczenia treści rozszerzających związanych z nachyleniem profilowym klasy (np. w przypadku klasy artystycznej, dziennikarskiej itp.). Podobna sytuacja może zaistnieć w szkole gimnazjalnej dwujęzycznej. Nauczyciel powinien mieć cały czas na względzie fakt, iż obowiązkowe jest wprowadzenie treści zawartych w podstawie programowej i rozszerzenia nie powinny być zbyt ambitne, gdyż może wystąpić problem z ich realizacją.

Biorąc pod uwagę metody i formy pracy, wskazanym jest, aby pracownia historyczna była wyposażona w rzutnik multimedialny i ekran oraz komputer z dostępem do Internetu (ewentualnie możliwość korzystania z zestawu przenośnego). W przypadku braku rzutnika niezbędny staje się telewizor z odtwarzaczem CD/DVD, w mniejszym stopniu magnetowid, gdyż kasety wideo praktycznie przestają być używane. Komputer z dostępem do Internetu będzie również niezbędny przy działaniach projektowych, korzystaniu z portali edukacyjnych oraz pracy metodą webquest. Szybko zmieniającą się rzeczywistość wskazuje, że korzystny byłby dostęp do tablicy interaktywnej oraz pracowni komputerowej – na wybranych zajęciach. Poza sprzętem multimedialnym niezbędny wydaje się zestaw map ściennych oraz atlasów historycznych. Uczeń na zajęciach z historii musi mieć możliwość korzystania z wielu źródeł informacji (encyklopedie, słowniki, plansze dydaktyczne). Istotne jest, aby przy diagnozowaniu zespołu klasowego nauczyciel uzyskał informacje na temat dostępu uczniów do Internetu, gdyż to również będzie miało znaczący wpływ na dobór metod pracy. Ważnym jest również to, aby kompetencje nauczyciela pozwalały korzystać z nowoczesnych środków dydaktycznych. Jednocześnie musimy pamiętać, iż nawet najlepsze środki i pomoce dydaktyczne nie zastąpią dobrze przygotowanego nauczyciela. To on swoją postawą może zainteresować uczniów przedmiotem lub wręcz odwrotnie – zniechęcić do historii. Jego wpływ jest ogromny na każdym etapie edukacji. Bardzo wiele zależy od pasji oraz umiejętności dotarcia do młodego człowieka.

Wśród materiałów i pomocy dydaktycznych, które mogą okazać się użyteczne do prowadzenia zajęć historii w szkole gimnazjalnej i ponadgimnazjalnej, należy wymienić przede wszystkim:

- mapy ścienne,
- atlasy historyczne,
- zbiory tekstów źródłowych,
- multimedialne programy do nauczania historii,
- płyty CD/DVD z filmami historycznymi,
- książki pomocnicze (m.in. słowniki, encyklopedie),
- plansze historyczne,
- foliogramy,
- ogólnodostępne portale edukacyjne np. www.scholaris.pl.

Cele kształcenia i wychowania

Cele kształcenia i wychowania w III i IV etapie nauczania są ze sobą powiązane. Przede wszystkim, planując pracę, musimy przygotować działania, które wyczerpią zapisy podstawy programowej. Jednocześnie należy pamiętać, iż nie możemy rozdzielnie traktować celów ogólnych – międzyprzedmiotowych, celów przedmiotowych (w tym szczegółowych) oraz celów wychowawczych. Cele ogólne kształtują kluczowe umiejętności, z którymi tak często ma problem współczesna edukacja. Natomiast cele wychowawcze pozwalają kształtować odpowiednie postawy. Tylko wtedy możemy zapewnić wszechstronny rozwój ucznia. Jeżeli są one w pełni akceptowane przez ucznia, to wpływają na podniesienie motywacji do pracy. Połączenie III i IV etapu edukacyjnego nie jest przypadkowe. Umożliwia zdobycie przez uczniów odpowiednich kwalifikacji, które pozwolą im poruszać się we współczesnym świecie. Podstawa programowa dla obu etapów wyodrębniła takie same cele ogólne oraz powiązane z nimi umiejętności kluczowe.

Cele ogólne – ponad przedmiotowe:

- przyswojenie przez uczniów określonego zasobu wiadomości na temat faktów, zasad, teorii i praktyk;
- zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów;
- kształtowanie u uczniów postaw warunkujących sprawne i odpowiedzialne funkcjonowanie we współczesnym świecie².

Dalej:

Umiejętności kluczowe:

- czytanie – umiejętność rozumienia, wykorzystywania i refleksyjnego przetwarzania tekstów, w tym tekstów kultury, prowadząca do osiągnięcia własnych celów, rozwoju osobowego oraz aktywnego uczestnictwa w życiu społeczeństwa;
- myślenie matematyczne – umiejętność wykorzystania narzędzi matematyki w życiu codziennym oraz formułowania sądów opartych na rozumowaniu matematycznym;
- myślenie naukowe – umiejętność wykorzystania wiedzy o charakterze naukowym do identyfikowania i rozwiązywania problemów, a także formułowania wniosków opartych na obserwacjach empirycznych dotyczących przyrody i społeczeństwa;
- umiejętność komunikowania się w języku ojczystym i w językach obcych, zarówno w mowie, jak i w piśmie;
- umiejętność sprawnego posługiwania się nowoczesnymi technologiami informacyjno-komunikacyjnymi;
- umiejętność wyszukiwania, selekcjonowania i krytycznej analizy informacji;
- umiejętność rozpoznawania własnych potrzeb edukacyjnych oraz uczenia się;
- umiejętność pracy zespołowej³.

² Tamże, s.21.

³ Tamże, s.20.

Edukacja historyczna na III i IV etapie edukacyjnym jest niezwykle ważna, gdyż zamyka w sobie pełen zakres kształcenia historycznego, do którego w zasadzie uczeń już nie wraca. Jest to zasadnicza zmiana w stosunku do stanu dotychczasowego. Cele edukacji historycznej są spójne na obu wymienionych etapach, gdyż dotyczą tych samych obszarów, przy pewnych zmianach ich interpretacji. Aby ułatwić uszczegółowienie celów, należy prześledzić poszczególne zapisy podstawy programowej.

Pierwszym celem edukacji historycznej na III i IV etapie edukacyjnym jest chronologia historyczna, kolejnym – analiza i interpretacja, ostatnim – tworzenie narracji historycznej.

Dla III etapu edukacyjnego:

I. Chronologia historyczna.

Uczeń sytuuje wydarzenia, zjawiska i procesy historyczne w czasie oraz porządkuje je i ustala związki poprzedzania, równoczesności i następstwa; dostrzega zmiany w życiu społecznym oraz ciągłość w rozwoju kulturowym i cywilizacyjnym.⁴

Po szkole podstawowej uczeń posługuje się pojęciami związanymi z czasem (wiek, era, p.n.e, n.e.), oblicza upływ czasu, wiąże wydarzenia z datami. W gimnazjum i szkole ponadgimnazjalnej linearny układ treści ułatwia kształcenie chronologii. Uczeń gimnazjum powinien swobodnie umiejscawiać wydarzenia w czasie, potrafić wskazać, które z wydarzeń miało miejsce wcześniej, a które później. Usytuowanie wydarzeń, procesów oraz zjawisk w czasie powinno pomóc uczniowi w ustaleniu związków i zależności. Celem nauczania historii w tym zakresie jest również wykształcenie umiejętności postrzegania następstwa zdarzeń, procesów przyczynowo-skutkowych.

II. Analiza i interpretacja historyczna.

Uczeń wyszukuje oraz porównuje informacje pozyskane z różnych źródeł i formułuje wnioski; dostrzega w narracji historycznej warstwę informacyjną, wyjaśniającą i oceniającą; wyjaśnia związki przyczynowo-skutkowe analizowanych wydarzeń, zjawisk i procesów historycznych; wyjaśnia znaczenie poznawania przeszłości dla rozumienia świata współczesnego⁵.

Kończąc edukację w szkole podstawowej, uczeń potrafi wyszukać proste informacje w tekście oraz stawiać pytania dotyczące przyczyn i skutków. Jeżeli chronologia ułatwia myślenie przyczynowo-skutkowe, to analiza i interpretacja historyczna jest w tym procesie nieodzowna. W trakcie III etapu edukacyjnego uczeń powinien osiąść umiejętność

⁴ Tamże, s.35.

⁵ Tamże, s.35.

wyszukiwania, porównywania oraz krytycznej oceny informacji. Tylko wtedy stanie się możliwe wyjaśnienie kontekstów przyczynowo-skutkowych. W tym znaczeniu – przez nacisk na logiczne myślenie – historia staje się najbardziej „ściśłym” przedmiotem humanistycznym.

III. Tworzenie narracji historycznej.

Uczeń tworzy narrację historyczną, integrując informacje pozyskane z różnych źródeł; tworzy krótkie wypowiedzi: plan, notatkę, rozprawkę, prezentację; przedstawia argumenty uzasadniające własne stanowisko⁶.

Przychodząc do gimnazjum, uczeń potrafi tworzyć krótką wypowiedź, posługiwać się poznaczonymi pojęciami, przedstawiać własne stanowisko. W gimnazjum celem edukacji jest przygotowanie ucznia gimnazjum do samodzielnego tworzenia wypowiedzi ustnych i pisemnych. W przypadku wypowiedzi pisemnych dotyczy to zarówno form krótkich – np. notatka, jak i dłuższych – np. rozprawka czy charakterystyka. Łączy się to również z umiejętnością poszukiwania argumentacji merytorycznej niezbędnej w dyskusji i sporze.

Dla IV etapu edukacyjnego:

I. Chronologia historyczna.

Uczeń porządkuje i synchronizuje wydarzenia z historii powszechnej oraz dziejów ojczystych; dostrzega zmienność i dynamikę wydarzeń w dziejach, a także ciągłość procesów historycznych⁷.

W odniesieniu do chronologii, mając na uwadze zapisy dotyczące III etapu edukacyjnego, uczeń powinien potrafić poruszać się w czasie i przestrzeni, wykorzystując zarazem tę umiejętność do porównywania zjawisk i procesów oraz przedstawiania pewnych prawidłowości. Powinien umieć dostrzegać zmiany, ich tempo, powtarzalność oraz wyjątki i odstępstwa od reguł

II. Analiza i interpretacja historyczna.

Uczeń analizuje wydarzenia, zjawiska i procesy historyczne w kontekście epoki i dostrzega zależności pomiędzy różnymi dziedzinami życia społecznego; rozpoznaje rodzaje źródeł; ocenia przydatność źródła do wyjaśnienia problemu historycznego; dostrzega wielość perspektyw badawczych oraz wielorakie interpretacje historii i ich przyczyny⁸.

Uczeń szkoły ponadgimnazjalnej powinien potrafić korzystać z wielu źródeł informacji, umieć je krytycznie interpretować i wykorzystywać. Ważnym jest również to, iż bardzo często ta analiza i interpretacja będzie dotyczyła czasów stosunkowo bliskich współczesności,

⁶ Tamże, s.35.

⁷ Tamże, s.43.

⁸ Tamże, s.43.

co w jeszcze większym stopniu powinno wyostrzać umiejętność krytycznego podejścia do źródeł. Z drugiej strony ten krótki dystans czasowy pozwoli na wyjaśnianie zjawisk bieżących z wykorzystaniem wiedzy historycznej. Uczeń powinien dostrzegać wielość ocen, poszczególnych wydarzeń, zjawisk i postaci oraz krytycznie podchodzić do poznanych źródeł.

III. Tworzenie narracji historycznej.

Uczeń tworzy narrację historyczną w ujęciu przekrojowym lub problemowym; dostrzega problem i buduje argumentację, uwzględniając różne aspekty procesu historycznego; dokonuje selekcji i hierarchizacji oraz integruje pozyskane informacje z różnych źródeł wiedzy⁹.

Umiejętne poruszanie się w przestrzeni czasowej oraz krytyczne korzystanie z wielu źródeł powinny dać uczniowi możliwość swobodnego tworzenia różnego typu wypowiedzi. Z jednej strony zawdzięczać to ma udoskonaleniu tych form, które poznał w szkole gimnazjalnej, z drugiej natomiast – poznaniu nowych (np. esej). Ważne jest kształtowanie umiejętności wypowiedzi na temat.

Jak już wcześniej wspomniano, cele wychowawcze powinny być spójne z pozostałymi celami edukacyjnymi. W celach ponadprzedmiotowych wskazuje się na kształtowanie postaw warunkujących sprawne i odpowiedzialne funkcjonowanie we współczesnym świecie. Aby działania podejmowane w szkole były skuteczne, należy zadbać o to, by programy nauczania oraz szkolny program wychowawczy były spójne ze sobą. Edukacja historyczna zawiera w sobie wiele treści, które służą kształtowaniu pozytywnych postaw młodzieży. Biorąc pod uwagę elementy edukacji historycznej oraz edukacji szkolnej rozumianej jako całość, można sformułować następujące cele wychowawcze:

- wychowanie patriotyczne – od poszanowania swojej małej ojczyzny (domu rodzinnego, miejscowości, szkoły, regionu) do kształtowania postawy obywatelskiej w szerokim rozumieniu,
- poznanie, identyfikacja i poszanowanie tradycji oraz dziedzictwa narodowego,
- umiejętność poprawnego posługiwania się językiem polskim,
- przełożenie poszanowania tradycji narodowych na poziom europejski – wspólna tożsamość historyczno-kulturowa,
- kształtowanie wśród młodzieży postaw tolerancyjnych, negacja zachowań ksenofobicznych,
- poszanowanie innych kręgów kulturowych i systemów wartości,
- kształtowanie odpowiedzialności za swoje postępowanie,

⁹ Tamże, s.43.

- kształtowanie poczucia odpowiedzialności za otaczające środowisko poprzez podejmowanie odpowiednich działań i edukację ekologiczną,
- kształtowanie umiejętności pracy w grupie, dyskusji, rozwiązywania konfliktów,
- kształtowanie odpowiedniej postawy poprzez kształcenie zdrowego trybu życia, rozbudzanie zainteresowań, poszukiwanie swojego miejsca w otaczającym świecie poprzez samokształcenie oraz orientację zawodową.

Treści nauczania (przewidywane osiągnięcia ucznia)

Zapisy zawarte w „Podstawie programowej” dosyć szczegółowo określają treści nauczania z historii na III i IV etapie edukacyjnym. Układ treści przedmiotu ma strukturę linearną, co w dużym stopniu ogranicza możliwość różnicowania segmentacji poszczególnych zapisów (choć nie uniemożliwia). W związku z tym zmiany wprowadzone tutaj są stosunkowo niewielkie. Należy pamiętać o tym, iż czynnościowy sposób zapisu powoduje, że treści nauczania są zarazem przewidywanymi osiągnięciami ucznia. Dlatego też w tym miejscu następuje wyczerpanie 2 zapisów *Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 8 czerwca 2009 r. w sprawie dopuszczania do użytku w szkole programów wychowania przedszkolnego i programów nauczania oraz dopuszczania do użytku szkolnego podręczników.*

Użytkownikom programu został zaproponowany podział treści na poszczególne lata realizacji. Ma to oczywiście wpływ na dobór podręcznika – łatwiej będzie pracować z książką proponującą podobny układ – jednak w żadnym razie nie obliuguje do wyboru konkretnej pozycji.

Zgodnie z przepisami oświatowymi nie zostały zawarte w tym miejscu informacje dotyczące tygodniowego wymiaru godzin, natomiast przyjęto, iż w pierwszych 2 latach należy przeznaczyć na realizację programu po 64 godziny, a w klasie III – 62. Pamiętać musimy, że treści obowiązkowe – wynikające z podstawy – musimy zrealizować do dnia egzaminu gimnazjalnego.

Poza treściami obowiązkowymi przedstawione zostały treści fakultatywne oraz dodatkowe (rozszerzające). W przypadku tych pierwszych zaplanowano zajęcia na godziny powtórkowe oraz sprawdziany wiadomości (ich liczba może się zmieniać w zależności od tego, ile sprawdzianów i powtórek przewidziano w danej klasie).

Na III etapie edukacyjnym przyjęto, biorąc pod uwagę etap rozwojowy uczniów, konieczność poświęcenia maksymalnej liczby godzin na zajęcia obowiązkowe. Jako propozycje działań rozszerzających podano zajęcia wprowadzające, które powinny mieć miejsce na początku roku szkolnego. Kolejne zajęcia dodatkowe to projekt edukacyjny. Załącznikiem do programu jest „Katedra gotycka”, która jest projektem interdyscyplinarnym umożliwiającym realizację celów ogólnych, umiejętności międzyprzedmiotowych oraz przedmiotowych celów kształcenia. Realizacja tego projektu jest zaplanowana na 3 lata.

Inna propozycja zajęć rozszerzających to temat „Moje miasto w średniowieczu”, przy czym chodzi tutaj tylko o zasygnalizowanie możliwości przeprowadzenia zajęć dotyczących najbliższej okolicy lub regionu – w zależności od tego, jakie są możliwości (miejscowość

historyczna, miejsce ważnego wydarzenia, postać historyczna itp.). Należy podkreślić, iż podstawa programowa w części obowiązkowej zachęca nas do tego, abyśmy wykorzystywali lokalne zabytki do zapoznawania uczniów z poszczególnymi stylami historycznymi.

Ostatnia propozycja dotyczy czasów Aleksandra Macedońskiego – okresu kształtowania się monarchii hellenistycznych. Oczywiście to nauczyciel powinien podjąć decyzję, o jakie zagadnienie (pominięte lub zmarginalizowane w treściach podstawy programowej) chciałby poszerzyć program.

W klasie II treści dodatkowe zaproponowane zostały w podobnej formie, realizowany jest cały czas projekt edukacyjny, natomiast dodatkowo umieszczona została wycieczka historyczna – jako kolejny sposób realizowania zajęć. Temat wybrano nieprzypadkowo, gdyż barok jest najczęściej spotykanym historycznym stylem architektonicznym w Polsce – ale to również jest tylko propozycja. Natomiast nową formą zajęć dodatkowych jest praca metodą webquest – opisana szerzej w sposobach osiągnięcia celów.

Klasie III zaproponowano – wśród zagadnień rozszerzających – tematykę związaną ze szkołą. Nierzadko pracujemy w placówkach oświatowych mających bogatą historię, lub do których uczęszczały postacie historyczne. Dlatego też można wykorzystać tę tematykę do rozbudzania zainteresowań uczniów oraz do kształcenia różnorodnych umiejętności. Jako kolejny element w klasie III dochodzą testy przygotowujące do egzaminu gimnazjalnego – historia nie jest łatwym przedmiotem, dlatego warto, poza egzaminem próbnym, przeprowadzić kilka testów częściowych, aby sprawdzić poziom przygotowania uczniów do egzaminu końcowego. Stosunkowo dużo godzin zostało przewidzianych na zamknięcie projektu. Jest to podyktowane faktem, iż część obowiązkowa została przez nas zrealizowana do dnia egzaminu i w 2 ostatnich miesiącach dysponujemy większą swobodą (nie tylko historycy, lecz także uczący innych przedmiotów) w realizacji zajęć rozszerzających. Jest to okres projektów, wycieczek oraz innych lekcji wyłamujących się z codziennego schematu.

Na IV etapie edukacyjnym zajęcia rozszerzające zaproponowane są w podobnej formie. Wśród tematów dodatkowych pojawiło się zagadnienie społeczeństwa (tj. różnic w kształtowaniu zbiorowości ludzkich w systemach demokratycznych i totalitarnych). Osobną propozycją jest napisanie podręcznika. Biorąc pod uwagę kompetencje uczniów po III etapie edukacyjnym, jak również możliwości szkoły czy kwestie związane z dostępem do Internetu w domach, można zaproponować młodzieży, iż to ona będzie pisać podręcznik do historii najnowszej, wykorzystując głównie źródła internetowe. Należy dokonać podziału zadań w zespole klasowym. Konieczne jest tutaj przeprowadzenie diagnozy, aby rozpoznać zainteresowania uczniów, co w dużej mierze ułatwi realizację zadania. Zbieranie materiałów

– teksty, obrazy, ilustracje, multimedia – samo w sobie ma charakter kształcący. Zamiast zakupu podręcznika do historii możemy zaproponować zakup pamięci przenośnych (PenDrive), na których uczniowie będą zapisywać swój podręcznik. Tego typu zajęcia to również kształcenie umiejętności kluczowych.

Podsumowując, należy przypomnieć, że w roku szkolnym mamy od 34 do 38 tygodni pracy, w związku z tym – biorąc pod uwagę, iż prawdopodobnie zajęcia z historii będą odbywały się w wymiarze 2 godzin w tygodniu – znajdziemy wystarczającą ilość miejsca na realizację własnych pasji i zainteresowań.

III etap edukacyjny

Godziny	Treści, uczeń:	Charakter
Klasa I		
1	1) Porównuje koczowniczy tryb życia z osiadłym i opisuje skutki przyjęcia przez człowieka trybu osiadłego; 2) wyjaśnia zależności pomiędzy środowiskiem geograficznym a warunkami życia człowieka.	obowiązkowe
2, 3	1) Lokalizuje w czasie i przestrzeni cywilizacje starożytnej Mezopotamii i Egiptu; 2) charakteryzuje strukturę społeczeństwa i system wierzeń w Egipcie; 3) wyjaśnia znaczenie pisma i prawa w procesie powstawania państw; 4) rozpoznaje typy pisma wykształcone na terenie Mezopotamii i Egiptu.	obowiązkowe
4	1) Charakteryzuje podstawowe symbole i główne zasady judaizmu; 2) wyjaśnia różnicę pomiędzy politeizmem a monoteizmem, odwołując się do przykłałów.	obowiązkowe
5-12	1) Wyjaśnia wpływ środowiska geograficznego na gospodarkę i rozwój polityczny starożytnej Grecji; 2) umiejscawia w czasie i porównuje system sprawowania władzy oraz organizację społeczeństwa w Sparcie i Atenach peryklejskich; 3) charakteryzuje czynniki integrujące starożytnych Greków – język, system wierzeń, teatr oraz igrzyska olimpijskie.	obowiązkowe
13-22	1) Umiejscawia w czasie i charakteryzuje system sprawowania władzy oraz organizację społeczeństwa w Rzymie republikańskim i cesarstwie; 2) wyjaśnia przyczyny i wskazuje skutki ekspansji Rzymu, opisując postawy Rzymian wobec niewolników i ludów podbitych; 3) podaje przykłady wpływu kultury greckiej na kulturę rzymską; 4) rozróżnia wewnętrzne i zewnętrzne przyczyny upadku starożytnego państwa rzymskiego; 5) umiejscawia w czasie i przestrzeni narodziny i rozprzestrzenianie się chrześcijaństwa; 6) wskazuje przyczyny i przykłady prześladowania chrześcijan w państwie rzymskim.	obowiązkowe
23-24	1) Charakteryzuje najważniejsze osiągnięcia kultury materialnej i duchowej antycznego świata w różnych dziedzinach: filozofii, nauce, architekturze, sztuce, literaturze; 2) podaje przykłady osiągnięć cywilizacyjnych antyku, które mają wpływ na cywilizację współczesną.	obowiązkowe
25-26	1) Umiejscawia w czasie i przestrzeni kierunki i zasięg podbojów arabskich; 2) opisuje podstawowe zasady i symbole islamu; 3) wyjaśnia rolę Arabów w przekazywaniu dorobku kulturowego pomiędzy Wschodem a Zachodem.	obowiązkowe
27-28	1) Umiejscawia w czasie i przestrzeni monarchię Karola Wielkiego,	obowiązkowe

	Państwo Kościelne oraz Cesarstwo w Europie Zachodniej; 2) charakteryzuje działalność Karola Wielkiego i wyjaśnia, na czym polegał renesans karoliński; 3) charakteryzuje główne idee uniwersalnego cesarstwa Ottona III; 4) opisuje relacje pomiędzy władzą cesarską a papieską w X–XI w.	
29-30	1) Lokalizuje w czasie i przestrzeni cesarstwo bizantyjskie; 2) charakteryzuje rolę Bizancjum jako kontynuatora cesarstwa rzymskiego i rozpoznaje osiągnięcia kultury bizantyjskiej (prawo, architektura, sztuka); 3) wyjaśnia przyczyny i skutki rozłamu w Kościele w XI w.	obowiązkowe
30-32	1) Sytuuje w czasie i przestrzeni państwo pierwszych Piastów; 2) wskazuje, na przykładzie państwa pierwszych Piastów, charakterystyczne cechy monarchii patrymonialnej; 3) wyjaśnia okoliczności przyjęcia chrztu przez Piastów oraz następstwa kulturowe, społeczne i polityczne chrystianizacji Polski; 1) ocenia dokonania pierwszych Piastów w dziedzinie polityki, gospodarki i kultury.	obowiązkowe
33-40	1) Sytuuje w czasie i przestrzeni Polskę okresu rozbitcia dzielnicowego; 2) opisuje postanowienia statutu Bolesława Krzywoustego; 3) porządkuje i sytuuje w czasie najważniejsze wydarzenia związane z relacjami polsko-krzyżackimi w epoce Piastów; 4) opisuje zmiany społeczno-gospodarcze w epoce rozbitcia dzielnicowego i dostrzega związki pomiędzy rozwojem ruchu osadniczego a ożywieniem gospodarczym; 5) ocenia dokonania Kazimierza Wielkiego w dziedzinie polityki wewnętrznej (system obronny, urbanizacja kraju, prawo, nauka) oraz w polityce zagranicznej; 6) charakteryzuje zmiany struktury społeczno-wyznaniowej Królestwa Polskiego po przyłączeniu ziem ruskich.	obowiązkowe
41-44	1) Wyjaśnia przyczyny i ocenia następstwa unii Polski z Litwą; 2) porządkuje i sytuuje w czasie najważniejsze wydarzenia związane z relacjami polsko-krzyżackimi w epoce Jagiellonów; 3) charakteryzuje rozwój uprawnień stanu szlacheckiego.	obowiązkowe
45-46	1) Rozpoznaje typowe instytucje systemu lennego; 2) wyjaśnia pojęcie stanu i charakteryzuje podziały społeczne w średniowieczu; 3) charakteryzuje funkcje gospodarcze, polityczne i kulturowe miast w średniowieczu.	obowiązkowe
47-49	1) Wyjaśnia kulturotwórczą rolę Kościoła w dziedzinie nauki, architektury, sztuki i życia codziennego średniowiecznego społeczeństwa; 2) porównuje główne elementy kultury rycerskiej i kultury miejskiej; 3) rozpoznaje zabytki kultury średniowiecza, wskazując różnice pomiędzy stylem romańskim a stylem gotyckim, z uwzględnieniem przykładów z własnego regionu.	obowiązkowe
50-58	Zajęcia powtórzeniowe i sprawdziany.	fakultatywne
59-64	1) Zajęcia wprowadzające; 2) przedstawia rozwój imperium Aleksandra Macedońskiego; 3) przedstawia historię miejscowości, w której mieszka, w czasach średniowiecznych; 4) projekt edukacyjny¹⁰.	rozszerzające
Klasa II		
65-66	1) Wyjaśnia źródła rozwoju kultury renesansu oraz opisuje jej charakterystyczne cechy; 2) charakteryzuje największe osiągnięcia: Leonarda da Vinci, Michała Anioła, Rafaela Santi, Erazma z Rotterdamu, Mikołaja Kopernika i	obowiązkowe

¹⁰ Załącznik nr 1; projekt *Katedra gotycka*.

	Galileusza; 3) ocenia rolę druku dla upowszechniania idei renesansu oraz rozwoju cywilizacji europejskiej.	
67-68	1) Sytuuje w czasie i przestrzeni wyprawy Krzysztofa Kolumba, Vasco da Gamy, Ferdynanda Magellana oraz sytuuje w przestrzeni posiadłości kolonialne Portugalii i Hiszpanii; 2) ocenia wpływ odkryć geograficznych na życie społeczno-gospodarcze i kulturowe Europy oraz znaczenie dla Nowego Świata.	obowiązkowe
69-72	1) Wymienia czynniki, które doprowadziły do rozłamu w Kościele zachodnim; 2) opisuje cele i charakteryzuje działalność Marcina Lutra i Jana Kalwina oraz przedstawia okoliczności powstania kościoła anglikańskiego; 3) wyjaśnia cele zwołania soboru trydenckiego i wskazuje postanowienia służące wzmocnieniu katolicyzmu.	obowiązkowe
73-77	1) Ocenia politykę zagraniczną ostatnich Jagiellonów; 2) przedstawia okoliczności zawarcia unii realnej pomiędzy Polską a Litwą i jej główne postanowienia oraz wskazuje na mapie terytorium Rzeczypospolitej Obojga Narodów; 3) charakteryzuje stosunki wyznaniowe w państwie polsko-litewskim i wyjaśnia ich specyfikę na tle europejskim; 4) przedstawia największe osiągnięcia piśmiennictwa polskiego epoki renesansu, uwzględniając twórczość Mikołaja Reja, Jana Kochanowskiego, Andrzeja Frycza Modrzewskiego; 5) rozpoznaje reprezentatywne obiekty sztuki renesansowej na ziemiach polskich ze szczególnym uwzględnieniem własnego regionu.	obowiązkowe
78-80	1) Wymienia instytucje ustrojowe demokracji szlacheckiej i charakteryzuje ich kompetencje; 2) wyjaśnia okoliczności uchwalenia oraz główne założenia konfederacji warszawskiej i artykułów henrykowskich; 3) przedstawia zasady wolnej elekcji; 4) ocenia charakter zmian systemu polityczno-ustrojowego Rzeczypospolitej w XVII w.	obowiązkowe
81-84	1) Wyjaśnia główne przyczyny wojen Rzeczypospolitej ze Szwecją, Turcją i Rosją; 2) wyjaśnia przyczyny, cele i następstwa powstania Bohdana Chmielnickiego na Ukrainie; 3) ocenia społeczno-gospodarcze i polityczne następstwa wojen w XVII w.; 4) wyjaśnia przyczyny i wskazuje przejawy kryzysu politycznego i społeczno-gospodarczego Rzeczypospolitej w II połowie XVII w.; 5) rozpoznaje charakterystyczne cechy kultury baroku, odwołując się do przykładów architektury i sztuki we własnym regionie.	obowiązkowe
85-86	1) Charakteryzuje, na przykładzie Francji Ludwika XIV, ustrój monarchii absolutnej; 2) wymienia, odwołując się do przykładu Anglii, główne cechy monarchii parlamentarnej; 3) porównuje monarchię parlamentarną z monarchią absolutną, uwzględniając zakres władzy monarszej, prawa i obowiązki poddanych, rolę instytucji stanowych (parlamentu); 4) wyjaśnia, na czym polegała specyfika ustroju Rzeczypospolitej Obojga Narodów na tle Europy.	obowiązkowe
87-90	1) Wymienia idee oświecenia i rozpoznaje je w nauce, literaturze, architekturze i sztuce; 2) charakteryzuje zasadę trójpodziału władzy Monteskiusza i zasadę umowy społecznej Rousseau; 3) porównuje reformy oświeceniowe wprowadzone w Prusach, Rosji i Austrii.	obowiązkowe
91-92	1) Przedstawia przyczyny i przejawy kryzysu państwa polskiego w czasach saskich; 2) wyjaśnia zmiany położenia międzynarodowego Rzeczypospolitej w	obowiązkowe

	XVIII w.;	
	3) charakteryzuje projekty reform ustrojowych Stanisława Konarskiego i Stanisława Leszczyńskiego oraz dostrzega przejawy ożywienia w gospodarce i kulturze czasów saskich.	
93-100	1) Przedstawia okoliczności powstania, zadania i osiągnięcia Komisji Edukacji Narodowej; 2) sytuuje w czasie obrady Sejmu Wielkiego oraz uchwalenie Konstytucji 3 maja; wymienia reformy Sejmu Wielkiego oraz postanowienia Konstytucji 3 maja; 3) wyjaśnia okoliczności zawiązania konfederacji targowickiej i ocenia jej następstwa; 4) rozpoznaje charakterystyczne cechy polskiego oświecenia i charakteryzuje przykłady sztuki okresu klasycyzmu z uwzględnieniem własnego regionu. 5) sytuuje w czasie I, II i III rozbiór Rzeczypospolitej i wskazuje na mapie zmiany terytorialne po każdym rozbiorze; 6) przedstawia cele i następstwa powstania kościuszkowskiego; 7) rozróżnia wewnętrzne i zewnętrzne przyczyny upadku Rzeczypospolitej.	obowiązkowe
101-102	1) Przedstawia przyczyny i następstwa wojny o niepodległość; 2) ocenia wkład Polaków w walkę o niepodległość Stanów Zjednoczonych; 3) wymienia główne instytucje ustrojowe Stanów Zjednoczonych i wyjaśnia, w jaki sposób konstytucja amerykańska realizowała w praktyce zasadę trójpodziału władzy.	obowiązkowe
103-104	1) Wyjaśnia główne przyczyny rewolucji i ocenia jej skutki; 2) wskazuje charakterystyczne cechy dyktatury jakobińskiej; 3) opisuje główne zasady ideowe rewolucji francuskiej zawarte w Deklaracji Praw Człowieka i Obywatela.	obowiązkowe
105-116	Zajęcia powtórzeniowe i sprawdziany.	fakultatywne
117-128	1) Charakteryzuje dzieje najbliższej okolicy w czasach nowożytnych; 2) przedstawia unię polsko-litewską – jako jagielloński projekt unijny; 3) projekt edukacyjny; 4) wycieczka przedmiotowa – polski barok; 5) zajęcia z webquest.	rozszerzające
Klasa III		
129-132	1) Opisuje zmiany w Europie w okresie napoleońskim w zakresie stosunków społeczno-gospodarczych i politycznych; 2) wyjaśnia okoliczności utworzenia Legionów Polskich i Księstwa Warszawskiego oraz opisuje cechy ustrojowe i terytorium Księstwa Warszawskiego; 3) ocenia politykę Napoleona wobec sprawy polskiej oraz postawę Polaków wobec Napoleona; 4) przedstawia zasady i postanowienia kongresu wiedeńskiego, uwzględniając jego decyzje w sprawie polskiej.	obowiązkowe
133-136	1) Wymienia charakterystyczne cechy rewolucji przemysłowej; 2) podaje przykłady pozytywnych i negatywnych skutków procesu uprzemysłowienia, w tym dla środowiska naturalnego; 3) identyfikuje najważniejsze wynalazki i odkrycia XIX w. oraz wyjaśnia następstwa ekonomiczne i społeczne ich zastosowania; 4) opisuje zmiany w poziomie życia różnych grup społecznych w XIX w. na podstawie źródeł pisanych, ikonograficznych i statystycznych; 5) wyjaśnia główne założenia idei liberalizmu, socjalizmu oraz idei narodowych w Europie w I połowie XIX w.; 6) przedstawia skutki przewrotu technicznego i postępu cywilizacyjnego, w tym dla środowiska naturalnego; 7) charakteryzuje przyczyny i następstwa procesu demokratyzacji życia politycznego; 8) przedstawia nowe zjawiska kulturowe, w tym narodziny kultury	obowiązkowe

	masowej i przemiany obyczajowe.	
137-140	1) Opisuje przyczyny i skutki wojny secesyjnej w Stanach Zjednoczonych; 2) dostrzega podobieństwa i różnice w procesie jednoczenia Włoch i Niemiec; 3) wyjaśnia przyczyny i sytuuje w przestrzeni kierunki oraz zasięg ekspansji kolonialnej państw europejskich w XIX w.; 4) ocenia pozytywne i negatywne skutki polityki kolonialnej z perspektywy europejskiej oraz kolonizowanych społeczności i państw.	obowiązkowe
141-143	1) Wskazuje na mapie nowy układ granic państw zaborczych na ziemiach polskich po kongresie wiedeńskim; 2) charakteryzuje ustrój Królestwa Polskiego; 3) ocenia osiągnięcia Królestwa Polskiego w gospodarce, kulturze i szkolnictwie.	obowiązkowe
144-146	1) Sytuuje w czasie i przestrzeni powstanie listopadowe i powstanie styczniowe; 2) przedstawia przyczyny oraz porównuje przebieg i charakter powstań narodowych; 3) rozróżnia bezpośrednie i długofalowe następstwa powstańczych ruchów narodowych; 4) charakteryzuje główne nurty i postaci Wielkiej Emigracji.	obowiązkowe
147-150	1) Wyjaśnia cele i opisuje metody działań zaborców wobec mieszkańców ziem dawnej Rzeczypospolitej; 2) charakteryzuje i ocenia zróżnicowane postawy społeczeństwa wobec zaborców; 3) porównuje warunki życia społeczeństwa w 3 zaborach w II połowie XIX w., uwzględniając możliwości prowadzenia działalności społecznej i rozwoju narodowego; 4) przedstawia główne nurty życia politycznego pod zaborami w końcu XIX w.	obowiązkowe
151-152	1) Wymienia główne przyczyny narastania konfliktów pomiędzy mocarstwami europejskimi na przełomie XIX i XX w. oraz umiejscawia je na politycznej mapie świata i Europy; 2) charakteryzuje specyfikę działań wojennych, ze szczególnym uwzględnieniem nowych środków technicznych.	obowiązkowe
153-154	1) Wyjaśnia polityczne i społeczno-gospodarcze przyczyny wybuchu rewolucji w Rosji w 1917 r.; 2) wyjaśnia okoliczności przejęcia przez bolszewików władzy w Rosji; 3) opisuje bezpośrednie następstwa rewolucji lutowej i październikowej dla Rosji oraz Europy; charakteryzuje reakcję Europy na wydarzenia w Rosji.	obowiązkowe
155-157	1) Charakteryzuje stosunek państw zaborczych do sprawy polskiej oraz opisuje poglądy zwolenników różnych orientacji politycznych; 2) ocenia wysiłek zbrojny Polaków; 3) wyjaśnia międzynarodowe uwarunkowania sprawy polskiej.	obowiązkowe
158-168	Zajęcia powtórzeniowe i sprawdziany.	fakultatywne
169-175	1) Charakteryzuje swoją szkołę pod zaborami; 2) testy przygotowujące do egzaminu.	rozszerzające
176-190	Projekt edukacyjny.	

IV etap edukacyjny

Godziny	Treści, uczeń:	Charakter
1-2	1) Opisuje następstwa I wojny, wyróżniając konsekwencje polityczne, gospodarcze, społeczne i kulturowe; 2) wyjaśnia cele powołania i charakter Ligi Narodów; 3) wyjaśnia politykę mocarstw wobec Niemiec po zakończeniu I wojny światowej.	obowiązkowe
3-7	1) Opisuje odrodzenie państwa polskiego oraz jego granice i sąsiadów; 2) charakteryzuje i ocenia postanowienia traktatu wersalskiego wobec Polski; 3) porównuje cele i skutki powstania wielkopolskiego i 3 powstań śląskich oraz wyjaśnia przyczyny i opisuje następstwa wojny polsko-bolszewickiej; 4) charakteryzuje ustrój polityczny II Rzeczypospolitej na podstawie konstytucji marcowej 1921 r.; 5) wskazuje czynniki utrudniające proces integracji odrodzonego państwa polskiego; 6) wyjaśnia cele i skutki reformy Władysława Grabskiego; 7) ocenia wkład Józefa Piłsudskiego i Romana Dmowskiego w odbudowę państwa polskiego.	obowiązkowe
8-9	1) Charakteryzuje okoliczności oraz następstwa dojścia do władzy Mussoliniego i Hitlera; 2) porównuje faszyzm z nazizmem, uwzględniając organizację państwa, ideologię oraz politykę wobec społeczeństwa; 3) charakteryzuje i ocenia politykę państw europejskich wobec Hitlera i wskazuje na jej uwarunkowania. 4) opisuje okoliczności dojścia do władzy Stalina; 5) opisuje zmiany w życiu politycznym, społecznym i gospodarczym ZSRR po dojściu do władzy Stalina, z uwzględnieniem uprzemysłowienia kraju, kolektywizacji rolnictwa oraz jej następstw (Wielki Głód) i Wielkiej Czystki; 6) porównuje totalitarne systemy hitlerowskich Niemiec i Związku Radzieckiego.	obowiązkowe
10-13	1) Wyjaśnia przyczyny i skutki przewrotu majowego; 2) porównuje główne postanowienia konstytucji marcowej 1921 r. i konstytucji kwietniowej 1935 r.; 3) wymienia charakterystyczne cechy rządów sanacji, wskazując różnice między demokracją parlamentarną a rządami autorytarnymi; 4) charakteryzuje główne kierunki polityki zagranicznej II Rzeczypospolitej.	obowiązkowe
14-17	1) Charakteryzuje strukturę społeczną, narodowościową i wyznaniową odrodzonego państwa polskiego, dostrzegając przyczyny konfliktów społecznych i narodowościowych; 2) porównuje przejawy kryzysu gospodarczego na świecie i w Polsce, wskazując jego specyficzne cechy; 3) opisuje osiągnięcia gospodarcze II Rzeczypospolitej, w tym budowę portu w Gdyni i utworzenie Centralnego Okręgu Przemysłowego; 4) charakteryzuje główne osiągnięcia kultury i nauki II Rzeczypospolitej.	obowiązkowe
18-23	1) Wyjaśnia polityczne, społeczne i gospodarcze przyczyny wybuchu II wojny światowej; 2) charakteryzuje położenie międzynarodowe Polski w przededniu wybuchu II wojny światowej; 3) ocenia konsekwencje zawarcia paktu Ribbentrop-Mołotow; 4) sytuuje w czasie i przestrzeni etapy i fronty II wojny światowej, wskazując momenty przełomowe; 5) przedstawia przyczyny i skutki Holokaustu oraz opisuje przykłady oporu ludności żydowskiej; 6) przedstawia okoliczności powstania koalicji antyfaszystowskiej oraz porównuje postanowienia konferencji w Teheranie, Jalcie i Poczdamie;	obowiązkowe

	7) charakteryzuje bezpośrednie skutki II wojny światowej, wyróżniając następstwa polityczne, społeczne, gospodarcze i kulturowe, z uwzględnieniem przesunięć ludności w Europie Środkowej.	
24-26	1) Porównuje cele i metody polityki niemieckiej i radzieckiej w okupowanej Polsce; 2) opisuje strukturę polityczną i wojskową oraz działalność polskiego państwa podziemnego i ocenia historyczną rolę Armii Krajowej; 3) wyjaśnia przyczyny i opisuje skutki wybuchu powstania warszawskiego oraz ocenia postawę aliantów i Związku Radzieckiego wobec powstania; 4) analizuje zmiany terytorialne, straty ludnościowe, kulturowe i materialne Polski będące następstwem II wojny światowej.	obowiązkowe
27-28	1) Przedstawia okoliczności powstania oraz działalność rządu II Rzeczypospolitej na uchodźstwie; 2) charakteryzuje udział Polaków w wysiłku militarnym aliantów oraz sytuuje w czasie i przestrzeni działania wojsk polskich na różnych frontach wojny; 3) ocenia politykę mocarstw wobec sprawy polskiej w czasie II wojny światowej.	obowiązkowe
29-38	1) Wyjaśnia przyczyny i skutki rozpadu koalicji antyhitlerowskiej oraz opisuje początki zimnej wojny; 2) opisuje okoliczności i ocenia skutki powstania NRD i RFN; 3) charakteryzuje sojusze polityczno-militarne NATO i Układu Warszawskiego, sytuując je na mapie; 4) charakteryzuje państwa będące w strefie wpływów ZSRR, z uwzględnieniem wydarzeń na Węgrzech w 1956 r. i w Czechosłowacji w 1968 r.; 5) sytuuje w czasie i przestrzeni proces dekolonizacji oraz ocenia jego następstwa, uwzględniając rolę ONZ; 6) wyjaśnia znaczenie II Soboru Watykańskiego dla przemian w Kościele katolickim drugiej połowy XX w.; 7) charakteryzuje konflikty zimnej wojny, w tym wojny w Korei, Wietnamie i Afganistanie, oraz kryzys kubański, uwzględniając rolę ONZ; 8) wyjaśnia przyczyny i charakter konfliktu bliskowschodniego; 9) charakteryzuje przemiany w Chinach po II wojnie światowej; 10) opisuje przemiany polityczne i społeczno-gospodarcze w ZSRR w latach 1945–1991; 11) charakteryzuje przemiany społeczno-polityczne w Europie Środkowo-Wschodniej w 1989 r.; 12) opisuje zmiany kulturowe i społeczne po II wojnie światowej; 13) 12) przedstawia cele i główne etapy rozwoju Unii Europejskiej.	obowiązkowe
39-42	1) Wyjaśnia okoliczności przejścia władzy w Polsce przez komunistów; 2) charakteryzuje system represji stalinowskich w Polsce i ocenia jego skutki; 3) charakteryzuje realia życia gospodarczego i społecznego PRL-u; 4) porównuje przyczyny i skutki kryzysów 1956 r., 1968 r. i 1970 r., 1976 r.; 5) ocenia polityczną i społeczną rolę Kościoła katolickiego w PRL-u.	obowiązkowe
43-47	1) Wyjaśnia znaczenie pontyfikatu Jana Pawła II dla przemian politycznych w Polsce; 2) wyjaśnia przyczyny i skutki wydarzeń sierpniowych 1980 r. oraz ocenia rolę Solidarności w przemianach politycznych i ustrojowych; 3) przedstawia okoliczności wprowadzenia i następstwa stanu wojennego; 4) opisuje najważniejsze postanowienia „Okrągłego Stołu”; 5) charakteryzuje przemiany polityczne, społeczno-gospodarcze i kulturowe po 1989 r.; 6) przedstawia okoliczności i ocenia znaczenie przystąpienia Polski do NATO i Unii Europejskiej.	obowiązkowe
48-55	Zajęcia powtórzeniowe i sprawdziany.	fakultatywne

56-60	1) Zajęcia wprowadzające.2) Społeczeństwo otwarte – społeczeństwo zamknięte.3) Charakteryzuje swoją szkołę w latach międzywojennych.4) Podręcznik – omówienie zasad budowania podręcznika.	rozszerzające

Sposoby osiągnięcia założonych celów – realizacja programu

Sposób realizacji programu jest najważniejszym elementem całości. W przypadku historii linearny układ treści w dużym stopniu determinuje poszczególne jego części. Dotyczy to zarówno treści – umiejętności, jak i celów. Zupełnie inaczej ma się sytuacja w sposobach realizacji programu. Najważniejszym problemem współczesnej szkoły jest to, iż bardzo często lekcje są po prostu nudne. Nie wytrzymują rywalizacji z atrakcyjnym światem zewnętrznym i możliwościami jego poznawania. Dlatego też na nauczyciela spoczywa obowiązek podążania za tym, co zmienia się we współczesnym świecie. Wpływ na to będzie miało kilka elementów, których dopracowanie zdecyduje o powodzeniu lub porażce w realizacji programu.

Pierwszy – a zarazem najważniejszy – warunek dobrej realizacji założeń to wszechstronnie wykwalifikowany nauczyciel. Nie ulega wątpliwości, iż prowadzący zajęcia stanowi najważniejszy element współczesnej szkoły. Dotyczy to kwalifikacji zarówno merytorycznych, jak i metodycznych. Pierwsze pozwolą mu ze swobodą prowadzić zajęcia, co przy dużej ciekawości młodzieży na III etapie edukacyjnym oraz wzrastających kompetencjach na IV, wydaje się warunkiem koniecznym. Drugie dadzą możliwość stosowania wielu różnorodnych metod nauczania. Do tego należy dodać kompetencje związane z korzystaniem z nowych technologii. Tutaj na pewno każdy nauczyciel znajdzie wśród swoich uczniów dobrze wykwalifikowanych partnerów. Jak wspomniano wcześniej, historia jest często przez uczniów postrzegana jako przedmiot mało ciekawy, trudny, a przecież mamy do dyspozycji wiele możliwości, aby same zajęcia uatrakcyjnić. Jeżeli problemem jest interpretacja mapy historycznej, należy skorzystać z programów komputerowych, które umożliwiają aktywną pracę z mapą. Wprowadzenie fragmentów filmów historycznych, przemówień, symulacji komputerowych spowoduje, iż będziemy oddziaływać na różne zmysły uczniów. Nieocenione są wycieczki, na których uczniowie mogą bezpośrednio obcować ze śladami dawnych wydarzeń. To w dużej mierze od kompetencji i osobowości nauczyciela zależy, czy historia będzie dla uczniów ciekawym tematem. Jest to szczególnie ważne w szkole gimnazjalnej. Im więcej osób zainteresuje się przedmiotem, tym większa będzie w przyszłości liczba wyborów historii jako przedmiotu rozszerzonego (więcej na temat możliwości uatrakcyjnienia zajęć przy omawianiu metod i form pracy). Podsumowując, jeszcze raz należy podkreślić, że bardzo duże znaczenie ma osobowość nauczyciela.

Drugim ważnym elementem są warunki realizacji programu, które zostały opisane we wstępie. Przedstawiono je w taki sposób, aby różnie wyposażone placówki mogły go

realizować. Nie znaczy to oczywiście, że w każdym przypadku będzie to tak samo atrakcyjne, a także skuteczne. Im bardziej zasobne środowisko zewnętrzne, tym trudniej szkole – nauczycielowi – sprostać oczekiwaniom. Bardzo dobrze, jeżeli uczniowie cały czas mają nadzieję, że szkoła je spełni. Oczywiście nie ma żadnej gwarancji, iż bardzo dobrze wyposażona pracownia historyczna zapewni atrakcyjne zajęcia. Natomiast jest pewne, że taka sala lekcyjna daje o wiele większe możliwości. Wyposażenie pracowni to również temat do dyskusji z dyrektorem szkoły. Finanse szkół nie są z pewnością wystarczające, aby spełnić wszystkie oczekiwania nauczycieli i uczniów, natomiast przedstawienie dyrektorowi oczekiwań związanych z pracownią z pewnością ułatwi planowanie. Należy zaznaczyć, iż istnieją rozwiązania, których koszty są bardzo niskie. Portal edukacyjny Scholaris jest bezpłatny. Przy planowaniu zajęć można skorzystać z odpłatnych platform edukacyjnych, ale również szkolny informatyk może stworzyć sam platformę umożliwiającą wymianę plików pomiędzy nauczycielami i uczniami. Pracownia historyczna musi stwarzać możliwość prowadzenia różnorodnych zajęć. Poza tym należy zaplanować wycieczki przedmiotowe, zajęcia poza systemem klasowo-lekcyjnym, przygotowanie uczniów do konkursów. Bardzo często nauczyciel będzie musiał na to przeznaczyć dziewiętnastą i dwudziestą godzinę. Rodzaj zajęć, jakie przygotuje, będzie w dużej mierze zależny od tego, czym dysponuje, jakie ciekawe miejsca znajdują się w najbliższej okolicy. Historia (obok biologii i geografii) jest przedmiotem, na którym często możemy wykorzystać w procesie dydaktycznym to, co znajduje się dookoła nas.

Kolejnym elementem związanym z realizacją programu jest poznanie oczekiwań i możliwości uczniów. Dlatego tak ważną sprawą jest diagnoza zespołu klasowego. Tutaj pojawia się pytanie o wartość programu z punktu widzenia ucznia. Aby móc o niej mówić, należy uczniów zdiagnozować i, opierając się na wynikach tej diagnozy, zaplanować właściwe działania. Diagnoza umożliwi indywidualizację pracy, a to z kolei podniesie motywację uczniów. Rozpoznanie zespołu uczniowskiego będzie miało wpływ na zastosowane metody, formy oraz techniki pracy.

Diagnoza – podobnie jak działania podjęte przed napisaniem programu – jest elementem niezwykle ważnym. Daje się tutaj zauważyć pewien problem. Program musi być przyjęty przed rozpoczęciem roku szkolnego, a uczniów poznajemy po pierwszym wrześniu. Jednak w danej szkole w konkretnym środowisku nauczyciel może zdiagnozować powtarzalne przypadki, do których przygotowuje odpowiednie metody pracy. Pomocne w diagnozie będą z pewnością wyniki sprawdzianu po szkole podstawowej. W o wiele większym stopniu pomocny okaże się egzamin gimnazjalny. Nauczyciel musi rozpocząć pracę z zespołem

klasowym od zapoznania się z wynikami egzaminu, ze stopniem realizacji założeń podstawy programowej na etapie wcześniejszym. W diagnozie niezwykle ważnym – obok bardzo często otrzymywanych w dokumentacji z poprzedniego etapu kształcenia informacji o różnego rodzaju deficytach uczniów – jest rozpoznanie uczniów zdolnych. Warto m.in. sprawdzić ich udział w konkursach i osiągnięte wyniki.

Istotna w diagnozie może okazać się ankieta otwierająca, która pomoże nam w zorientowaniu się, jakie są zainteresowania uczniów, jakie zajęcia wydają się im najciekawsze, w jaki sposób się uczą, jakie mają możliwości pracy w domu. Ankiety takie możemy stosować na różnych etapach naszej pracy z zespołem¹¹. Będzie ona również przydatna w ewaluacji programu.

Kolejna sprawa to wybór podręcznika. Niezwykle ważne jest, aby podręcznik był ostatnim elementem wybieranym przez nauczyciela. Oczywiście nie może się to odbywać w zupełnym oderwaniu od programu. Efektem musi być odpowiednie dopasowanie poszczególnych elementów. Pracując z uczniami, nie realizujemy podręcznika, ale zapisy podstawy programowej zawarte w programie, poszerzone o treści uzupełniające. Autor podręcznika, inaczej niż autor programu, nie jest zobligowany zawrzeć wszystkich treści obowiązkowych. Może poszerzyć je o treści dodatkowe. Natomiast nauczyciel musi przejrzeć podręcznik pod względem zawartości merytorycznej oraz wartości aplikacyjnej – aby był on interesujący dla uczniów.

Metody i formy pracy

Nie ulega wątpliwości, że metody i formy pracy z zespołem klasowym powinny być różnorodne oraz oddziaływać na różne zmysły. Niezależnie od tego, jakich metod będziemy używać, sprawą niezwykle ważną jest to, aby były one efektywne. Istotna jest informacja zwrotna, dotycząca skuteczności metod, którą nauczyciel uzyskuje poprzez m.in. testy, sprawdziany, kartkówki, karty pracy, aktywność uczniów, podsumowanie lekcji. Od początku zajęć uczeń musi znać postawione przed nim cele i mieć świadomość ich osiągnięcia. Przyjęte formy pracy muszą uczestnikom zajęć dać szansę na osiągnięcie sukcesu. Pamiętać należy, aby cele zajęć podane zostały na początku lekcji, natomiast jej podsumowaniem powinno być sprawdzenie, w jakim stopniu zostały osiągnięte. Nic nie stoi na przeszkodzie, aby w wypadku historii na początku każdego zajęcia podać klasie, jakie treści z podstawy programowej będą realizowane na lekcji.

¹¹ Załącznik nr 2: ankieta.

W przypadku zajęć powtórkowych można poprosić uczniów o przygotowanie ćwiczeń sprawdzających opanowanie poszczególnych umiejętności. Nie będzie to możliwe na początku pracy z zespołem klasowym (ze względu na kompetencje zespołu uczniowskiego) – pierwsze ćwiczenia będą przygotowane przez nauczyciela. Następnie można prosić uczniów o przygotowanie zadań podobnych. Ćwiczenia mogą odbywać się w parach, w grupach. Po ich wykonaniu należy omówić propozycje uczniowskie, wskazać dobre rozwiązania i usunąć ewentualne błędy.

Wykonywanie ćwiczeń powtórkowych przez uczniów to okazja kształcenia umiejętności pracy z mapą. Pomocne w pracy z mapą jest korzystanie z programów komputerowych z interaktywnymi mapami ćwiczeniowymi. Na początku uczniowie rozwiązują zadania przygotowane przez nauczyciela, następnie sami układają pytania do map ćwiczeniowych i przekazują do rozwiązania. Ostatnim elementem jest ocena wykonania zadań przez uczniów. Po przepracowaniu tego typu ćwiczeń dotyczących różnych zagadnień (np. mapy, teksty źródłowe, ilustracje, chronologia) można poprosić uczniów o przygotowanie zagadnień na lekcję powtórzeniową. Umiejętność budowy zadań ułatwia uczniowi zrozumienie ich struktury. Młodzież przygotowuje się i uczy nie tylko wtedy, gdy szuka odpowiedzi, lecz także, gdy stawia pytania. W załączniku można się zapoznać z propozycjami zadań powtórkowych zaproponowanymi przez uczniów II klasy gimnazjalnej pod koniec drugiego roku nauki (na wstępie podano zagadnienia z podstawy programowej wraz z przydziałem dla poszczególnych uczniów)¹². Zagadnienia zostały podane na lekcji, natomiast propozycje pytań zostały przesłane przez uczniów elektronicznie do nauczyciela, który dokonał kompilacji tekstów. Lepszym rozwiązaniem jest możliwość skorzystania z platformy edukacyjnej (mogą to być platformy ogólnodostępne lub specjalnie przygotowane przez szkolnych informatyków – umożliwiają swobodną wymianę plików), gdyż od początku do końca wymiana informacji przebiega poza lekcją – podczas niej następuje finalne powtórzenie materiału, które odbywa się już na uporządkowanym materiale powtórkowym.

Aby uniknąć nudy i schematu, należy stosować różne metody i formy zajęć. W zasadzie wszystkie są przydatne – pod warunkiem, że nauczyciel nie powiela schematu. Nie ma nic złego w stosowaniu metody podającej, jeżeli czas jej stosowania jest dostosowany do możliwości koncentracji uczniów. Jest ona szczególnie przydatna w początkowej i końcowej fazie zajęć – na końcu koniecznie powinno pojawić się podsumowanie pracy. Na zajęciach historii niezwykle przydatna będzie drama, szczególnie w pierwszych klasach gimnazjalnych

¹² Załącznik nr 3: zagadnienia na powtórkę.

odtworzenie ról jest pozytywnie przyjmowane przez zespół klasowy. W klasach starszych podobnie użyteczne mogą okazać się zajęcia oceniające (np. Sąd nad Stanisławem Augustem Poniatowskim, Ocena powstań narodowych).

Historia jest przedmiotem, na którym niezwykle użyteczne są formy eksponujące, wykorzystujące fragmenty filmów, audycji, nagrań, tekstów. Służą one niewątpliwie indywidualizacji procesu nauczania, gdyż bardzo często pozwalają oddziaływać na różne zmysły. Narzędziem przydatnym, ciekawym i aktywizującym ucznia jest tablica interaktywna. Zajęcia przygotować może sam nauczyciel (jest to dość pracochłonne – szczególnie na początku) lub można wykorzystać gotowe programy znajdujące się na rynku. Jeżeli mamy możliwość korzystania na lekcji z tablicy interaktywnej i dysponujemy łączem internetowym, możemy skorzystać z portali, (np. Scholaris). Są to zasoby stale rozwijające się, na których znajdują się przydatne materiały dydaktyczne. W przypadku historii są to m.in. mapy, prezentacje, ilustracje, filmy, plansze oraz lekcje interaktywne. Przygotowane karty pracy wraz z materiałem oraz ćwiczeniami znajdującymi się na platformie stanowi nieocenione źródło do pracy z klasą.

Jako przykład może posłużyć lekcja interaktywna pt. „Rewolucja przemysłowa”. Nauczyciel przygotowuje indywidualną kartę pracy¹³. Po wprowadzeniu do tematu uruchomiona zostaje lekcja interaktywna „Rewolucja przemysłowa” umieszczona na portalu Scholaris. Kolejne ekrany przeprowadzają klasę przez poszczególne momenty zmian gospodarczych – poczynając od przypomnienia pojęcia dualizmu w rozwoju gospodarczym Europy, przez pierwszy etap zmian (epoka pary), do wieku XIX (epoka elektryczności). Przedstawienie poszczególnych wynalazców i ich odkryć łączy na zajęciach kilka dyscyplin (biologia, chemia, fizyka, medycyna). Kolejne części przedstawiają zmiany społeczne i cywilizacyjne (powstanie nowych grup społecznych, kształtowanie masowych organizacji oraz ruchów wśród dziewiętnastowiecznego społeczeństwa). Każdy ekran informacyjny (tekst, ilustracje, animacje, mapy, ścieżki dźwiękowe) jest zakończony testem, który przy tablicy rozwiązują uczniowie. Na końcu zajęć jest test podsumowujący całe zajęcia. Przy tablicy pracują pojedynczy uczniowie, cała klasa – z kartami pracy. Tak przeprowadzone zajęcia są zarazem aktywizujące, różnorodne oraz działają na różne zmysły.

Zadania aktywizujące uczniów są najbardziej pożądane. Ich przydatność wzrasta tym bardziej, im więcej działań podejmowanych jest przez uczniów. Najprostszym typem zajęć aktywizujących są karty pracy. Ich rola jest wieloraka. Nauczyciel może przygotować

¹³ Załącznik nr 4: konspekt: Gospodarka w XIX wieku.

różnego typu zadania – rozwijając tym samym wiele różnorodnych umiejętności uczniów. Wymagają od młodzieży skupienia, pracuje każdy. Spełniają również rolę notatki. Pod koniec zajęć uczniowie przedstawiają wyniki swojej pracy – nauczyciel ma również możliwość oceny. Jako przykład tego typu zajęć w załączniku został przedstawiony konspekt do tematu „Ustrój Aten i Sparty”¹⁴.

Innym rodzajem zajęć, które wpływają na aktywizację grupy oraz wymuszają różne formy aktywności, są zajęcia plastyczne. Mogą one dotyczyć różnorodnych tematów. Uczniowie mogą na zajęciach przygotować model grodu, miasta średniowiecznego. Ciekawym pomysłem mogą być plakaty, gazetki dotyczące stylów architektonicznych. Poza tym, że wymagają wiedzy, aby je wykonać, mogą stanowić ozdobę pracowni historycznej oraz służyć jako pomoc dydaktyczna – stają się użyteczne.

Niezwykle ciekawym pomysłem na aktywizację uczniów – kształującym również umiejętność pracy w grupie – jest metoda webquest. W ostatnim czasie coraz bardziej popularna – szczególnie na południu Polski. Poza umiejętnością pracy w grupie pozwala ona na efektywne wykorzystanie technologii informacyjno-komunikacyjnej w edukacji, rozwija wyobraźnię uczniów oraz, w efekcie, daje konkretne wytwory w postaci prezentacji uczniowskich. Uczy umiejętności planowania. Na początku należy korzystać z gotowych webquestów przygotowanych i udostępnionych na stronach internetowych. Wszystkie zbudowane są w podobny sposób. Pierwszym elementem jest strona tytułowa. Kolejny to wstęp, w którym opisana jest sytuacja dydaktyczna oraz z reguły propozycja podziału na grupy. W części trzeciej opisane są szczegółowo zadania dla poszczególnych grup. Następnie przedstawiona zostaje instrukcja postępowania – w jaki sposób należy pracować nad zadaniem. Oczywiście uczniowie są poinformowani, w jaki sposób będą oceniani, tzn. jakie elementy przygotowywanej prezentacji będą oceniane od strony merytorycznej, organizacyjnej oraz pod względem poprawności i estetyki. Przedostatnim elementem jest podsumowanie. Na samym końcu podane są linki do stron, które mają służyć jako baza informacyjna dla uczniów. W zasadzie na lekcji nauczyciel tylko dzieli klasę na grupy, podaje adres strony, na której znajduje się webquest, oraz ramy czasowe na wykonanie zadania.

Praca w grupach jest niezwykle ważna, dlatego też w podstawie programowej wskazana została jako ponadprzedmiotowa umiejętność kluczowa. Mamy wysoko rozwinięte poczucie indywidualizmu, natomiast praca w grupie jest tym elementem, który w Polsce nie stanowi mocnej strony. Przy jej stosowaniu należy pamiętać o zmianie ról poszczególnych

¹⁴ Załącznik nr 5: konspekt: Ustrój Aten i Sparty.

uczestników oraz zmianie składu grup. Przy diagnozie zespołu – na początkowych zajęciach praca w grupie pozwoli nauczycielowi dostrzec występujące nieprawidłowości – jeżeli pozwolimy uczniom dobrać się do grupy, okaże się, kogo zespół klasowy wyłączył ze swego kręgu. Jako przykład tego typu zajęć posłuży konspekt lekcji „Europa w czasach napoleońskich”¹⁵. Niezwykle ważna jest prezentacja efektów pracy w grupach – brak czasu nie powinien wpływać na ograniczenie tego elementu.

Praca w grupie nie jest jedyną formą zajęć, na której ćwiczone są umiejętności ponadprzedmiotowe. Prowadząc zajęcia z historii, nie powinniśmy mieć kłopotu z kształceniem pozostałych 7. Nie ma możliwości edukacji historycznej bez pracy z tekstami kultury. Poczynając od analizy tekstu źródłowego, poprzez wyszukiwanie informacji na mapie, identyfikację elementów architektonicznych i kojarzenie ich z epokami, uczeń niemal na każdej lekcji historii kształci umiejętność rozumienia i analizy tekstów.

Myślenie matematyczne jest niezbędne przy chronologii, analizie tabel, wykresów oraz przy całym procesie wnioskowania przyczynowo-skutkowego. O rozwiązywaniu problemów, umiejętności komunikacji i korzystania z nowych technologii nie trzeba wspominać. Natomiast zwrócić uwagę należy na umiejętność uczenia. Historia jest przedmiotem, który z jednej strony wymaga bardzo szerokiej wiedzy teoretycznej, z drugiej natomiast – wielu umiejętności, które tę wiedzę porządkują i pozwalają wykorzystać. Dlatego m.in. wspomniane wcześniej zadania polegające na tworzeniu zadań przez uczniów czy wykonywanie ćwiczeń związanych z kartami pracy czy webquestem pozwalają uczyć się uczyć. Myślenie matematyczne, porządkujące jest niezwykle ważne w całej analizie przyczynowo-skutkowej.

Propozycją zajęć związanych z wyszukiwaniem i selekcją informacji (poza kształceniem tej umiejętności na lekcjach) jest wspomniane już wcześniej napisanie przez uczniów pierwszej klasy szkoły ponadgimnazjalnej podręcznika do historii. Praca nad podręcznikiem uczy zbierania i selekcji informacji. Samo wyszukiwanie wiadomości ma wpływ na ich przyswojenie. Uczeń buduje swój podręcznik w formie, która w największym stopniu ułatwi późniejszą naukę. Od niego będzie zależało to, czy przeważać będzie tekst, obrazy, mapy oraz to, jaki będzie układ. Z pewnością duży wpływ na budowę podręcznika będzie miał styl uczenia się.

Planując zajęcia, nauczyciel powinien mieć również na uwadze, iż powinny one motywować uczniów do pracy. W trakcie zajęć nie można zapominać o docenianiu osób aktywnych.

¹⁵ Załącznik nr 6: konspekt: Europa w czasach napoleońskich.

Ocenianie jest jednym z najważniejszych czynników motywujących do pracy, zresztą nie tylko dzieci i młodzież. Przy czym nie mamy tutaj na myśli wyłącznie ocen szkolnych – o tym w kolejnym rozdziale. Nieraz wystarczy pochwała lub zwrócenie uwagi na poprawność wykonania ćwiczenia. Nie należy pomijać nawet najmniejszych sukcesów, szczególnie jeżeli dotyczy to uczniów, którym zdarzają się one bardzo rzadko. Pamiętajmy o tym, że w szkole bardzo często zdarzają się dzieci, które praktycznie całymi tygodniami nie słyszą dobrego zdania na swój temat.

Uczniowie lubią również rywalizację. Aby nie kłaść nacisku na „wyścigi” indywidualne, należy poszukać możliwości rywalizacji grupowej. Jest ona dla uczniów mniej stresująca, a kształtuje umiejętność pracy zespołowej. Poniżej zaproponowany został krótki schemat dotyczący zawodów grupowych dla III klasy gimnazjum. Łączy on w sobie kilka elementów, które pozwolą uczniom na edukacyjną zabawę. W ramach konkursu poszczególne grupy muszą rozwiązać kilka różnych zadań, rozwijających umiejętności zarówno przedmiotowe, jak i kluczowe.

Propozycja tego wieloetapowego konkursu przygotowana została dla III klasy gimnazjalnej. Po 2 latach nauczyciel nie powinien mieć większych problemów z odpowiednim doborem osób do poszczególnych grup. Część zadań (quizy) może być realizowana na zajęciach, pod koniec lekcji lub na osobnych lekcjach (testy). Pozostałe wymagają pracy w domu i kontaktu uczniów z wykorzystaniem Internetu – dotyczy to webquestów, które opisane zostały już wcześniej.

Konkurs

W trakcie roku szkolnego przeprowadzimy konkurs, w którym udział weźmie 5 grup. Poszczególne zespoły będą musiały wykonać 8 takich samych zadań. Zakończenie rywalizacji nastąpi 31 maja.

1. Podzieleni zostaliście na 5 grup.
2. Każdy z zespołów będzie miał do wykonania 8 zadań:
 - 3 quizy przedmiotowe działające na zasadzie gry „Milionerzy” (przygotowane przez jedno z wydawnictw),
 - przygotowanie przez grupę zadania związanego z webquestem,
 - przygotowanie przez grupę webquestu,
 - rozwiązanie 3 testów – zbudowanych w oparciu o testy gimnazjalne.
3. Każde zadanie punktowane jest osobno od 1 do 5 punktów (5 pkt. – I miejsce, 4 pkt. – II miejsce itd.).
4. Wygrywa ten zespół, który uzyska najwięcej punktów po zsumowaniu wyników ze wszystkich 8 zadań.

grupy	quiz1	quiz2	quiz3	webquest	webquest – projekt	test1	test2	test3	suma
I	0	0	0	0	0	0	0		0
II									0
III									0
IV									0
V									0

Planując zajęcia z uczniami, nauczyciel powinien mieć na uwadze ich indywidualne możliwości. Przy diagnozie zespołu klasowego, na podstawie dokumentacji uzyskamy informacje dotyczące uczniów z deficytami. W zależności od rodzaju stwierdzonego deficytu nauczyciel powinien być przygotowany na podjęcie odpowiednich działań (np. nie wybierać uczniów dyslektycznych do odczytywania tekstów dla całej klasy, przygotowywać karty pracy, przy poprawianiu błędów nie podkreślać pomyłek, aby nie utrwałać błędnych zapisów, nie wywoływać do odpowiedzi uczniów mających problem z dykcją, jeżeli ta sytuacja bardzo ich krępuje). Dla uczniów mających trudności z nauką przygotować zadania łatwiejsze (umożliwią osiągnięcie sukcesu). W pracy pisemnej można zaproponować kilka zadań o różnym stopniu trudności (mogą być niejednakowo punktowane), a uczeń dokona wyboru. Bardzo często pod pojęciem zadania łatwiejszego rozumiemy takie zadanie, w którym czytelnie określone zostały poszczególne czynności, które muszą być wykonane, aby uzyskać ocenę pozytywną. Jeżeli uczeń ma kłopoty z przyswojeniem wiedzy, trzeba przygotować dla niego więcej łatwiejszych zadań. Należy za wszelką cenę starać się znaleźć mocną stronę, co wpłynie pozytywnie na motywację do pracy.

Należy umiejętnie planować pracę w grupach, aby potencjał uczniów w każdym zespole był zróżnicowany.

Pomocne w pracy z uczniami z deficytami rozwojowymi będzie stosowanie metod polisensorycznych (oddziałujących na różne zmysły). Niezwykle ważny jest dobór urozmaiconych środków dydaktycznych.

Przy indywidualizacji metod nauczania nie zapominajmy też o uczniach zdolnych. Poza zadaniami dla ambitnych pamiętajmy o tym, aby dać im możliwość startu w konkursach przedmiotowych. Na przygotowanie do nich wykorzystajmy tzw. godziny karciane. Dodatkowe zadania powinny być przygotowane nie tylko na sprawdzianie lub innej pracy pisemnej, lecz także w czasie ćwiczeń na lekcji, aby uczniowie zdolniejsi nie nudzili się, czekając na moment, kiedy cała klasa wykona ćwiczenie.

Podsumowując ten rozdział, pamiętajmy o tym, co zostało napisane na początku. Zróbmy wszystko, aby nasze lekcje nie były nudne. Bądźmy kreatywni, zaskakujmy uczniów nowymi pomysłami, unikajmy schematyzmu.

Ocenianie

Ogólne zasady oceniania

Na temat oceniania szkolnego napisano wiele stron tekstów. Funkcja oceny szkolnej jest również wieloraka. Nie ulega wątpliwości, iż system oceniania, jaki zostanie przyjęty na historii i w szkole ponadgimnazjalnej, powinien być zgodny z WSO. Natomiast od nauczyciela zależy, w jaki sposób ocena będzie spełniała funkcję wspierającą, a w jakim stopniu – różnicującą. Budowa prac pisemnych (sprawdzianów) i informacja zwrotna do uczniów, rodziców będą decydowały o funkcji informacyjnej oceny. Ocenianie powinno zawsze odbywać się z poszanowaniem praw osoby ocenianej. Nauczyciel zadecyduje o tym, czy – przy ustalaniu semestralnych wyników nauczania – w większym stopniu bierze pod uwagę średnią ocen czy aktualną wiedzę i umiejętności ucznia.

W przypadku programu do historii przyjęto, iż ocena nie jest średnią ocen z całego roku, a w interesie nauczyciela i ucznia jest to, aby pod koniec edukacji poziom wiedzy i umiejętności były jak najwyższe. W związku z tym nie zastrzeżono ograniczeń związanych z poprawą prac pisemnych. Nie oznacza to oczywiście, że zupełnie odstępuje się od diagnostycznej roli oceny. Jest ona niezwykle ważna, gdyż umożliwia bieżącą kontrolę postępów ucznia, określa, które treści i umiejętności zostały opanowane w odpowiednim stopniu oraz które metody i formy pracy są najbardziej skuteczne. Natomiast przyjęcie, iż w momencie klasyfikacji brany jest pod uwagę aktualny poziom wiedzy i umiejętności ucznia, jest według autora zgodny z obowiązującym prawem i powinien być bliski wystandaryzowanym wynikom, osiągniętym przez uczniów w czasie testu gimnazjalnego (niezależnie od wyskalowania poszczególnych ocen w relacji z punktowymi czy procentowymi wynikami testu). Ze względów oczywistych podobna zależność nie będzie występowała w szkole ponadgimnazjalnej, gdyż nie ma tutaj miejsca na masowy egzamin zewnętrzny z historii.

Elementem wstępnym – związanym z ocenianiem – jest poinformowanie uczniów i rodziców o obowiązujących zasadach. Należy cały czas zwracać uwagę na zgodność przedstawionych kryteriów z WSO oraz przedmiotowym systemem oceniania (jeżeli taki dokument również występuje w szkole). Poza tym zaproponowano uczniom i rodzicom kontrakt na czas trwania zajęć z historii¹⁶. Ocenie podlegają:

- dłuższe wypowiedzi pisemne (sprawdziany) – w zależności od budowy badają znajomość faktów i dat (pytania zamknięte) oraz umiejętności analizy przyczynowo-skutkowej, oceny, porównywania (pytania otwarte),

¹⁶ Załącznik nr 7: Kontrakt.

- testy – zbliżone do wymagań egzaminu gimnazjalnego,
- kartkówki – badają podobny zakres wiedzy i umiejętności, co odpowiedzi ustne,
- odpowiedzi ustne – w największym stopniu pozwalają na bieżącą kontrolę, ale również na zapoznanie się z procesem analizy, umiejętnością argumentacji, porównywania, oceny zjawisk i postaci,
- zadania domowe – pozwalają na przygotowanie dłuższych prac, uczą korzystania z wielu źródeł informacji,
- aktywność na lekcji,
- referaty (również przedstawiane przed całą klasą) – podobna rola jak w przypadku zadań domowych,
- prace wspólne (efekty pracy w grupach np. prezentacje związane z pracą z webquestem) – umiejętność pracy w grupie, planowania pracy,
- prace związane z projektami edukacyjnymi.

Testy oraz sprawdziany obejmują większą partię materiału i są zapowiedziane tydzień przed ich terminem. Sprawdziany powinny zostać poprzedzone zajęciami powtórzeniowymi. Przykładowy sprawdzian znajduje się w załącznikach¹⁷.

Nauczyciel powinien pamiętać o systematycznym wystawianiu ocen oraz o tym, iż ocena jest jednym z najważniejszych narzędzi motywacyjnych w pracy z uczniem zarówno w szkole gimnazjalnej, jak i ponadgimnazjalnej.

Kryteria oceniania

Stopień celujący (6) otrzymuje uczeń, który: w pełni opanował wiedzę i umiejętności zapisane w programie nauczania, samodzielnie i twórczo rozwija własne uzdolnienia, biegłe posługuje się zdobytymi wiadomościami w rozwiązywaniu problemów teoretycznych lub praktycznych z programu nauczania danej klasy, proponuje rozwiązania nietypowe lub osiąga sukcesy w konkursach i olimpiadach przedmiotowych, kwalifikuje się do finałów na szczeblu wojewódzkim (regionalnym) albo krajowym lub ma inne porównywalne osiągnięcia. W przypadku oceny celującej należy pamiętać, iż uczeń nie musi spełnić łącznie wszystkich wymienionych wyżej wymagań. Umiejętności:

- przedstawienia własnego sądu wraz z argumentacją,
- przedstawienia oceny postaci, zjawiska, wydarzenia wraz z argumentacją,
- dostrzegania podobieństwa zjawisk w przeszłości i teraźniejszości,
- krytycznego korzystania z wielu źródeł informacji
- oraz wymienione przy pozostałych ocenach.

¹⁷ Załącznik nr 8: Sprawdzian „Napoleon i jego czasy”.

Stopień bardzo dobry (5) otrzymuje uczeń, który: opanował zakres wiedzy i umiejętności określony programem nauczania przedmiotu w danej klasie oraz sprawnie posługuje się zdobytymi wiadomościami, rozwiązuje samodzielnie problemy teoretyczne i praktyczne objęte programem nauczania, potrafi zastosować posiadaną wiedzę do rozwiązywania zadań i problemów w nowych sytuacjach. Umiejętności:

- rozumowania przyczynowo-skutkowego,
- łączenia wydarzeń z historii powszechnej z podobnymi z historii Polski oraz zjawisk, które miały miejsce w regionie,
- dostrzegania związków pomiędzy poszczególnymi wydarzeniami
- oraz wymienione przy ocenie dobrej, dostatecznej i dopuszczającej.

Stopień dobry (4) otrzymuje uczeń, który: nie opanował w pełni wiadomości określonych programem nauczania przedmiotu w danej klasie, ale opanował je w stopniu przekraczającym wymagania zawarte w podstawie programowej, a także poprawnie stosuje wiadomości, rozwiązuje (wykonuje) samodzielnie typowe zadania teoretyczne lub praktyczne. Umiejętności:

- analizy tekstu źródłowego (tekstu kultury),
- wyciągania wniosków,
- dokonywania oceny wydarzeń, zjawisk, postaci,
- umiejętności uzasadnienia własnej oceny, sądu
- oraz wymienione przy ocenie dostatecznej i dopuszczającej.

Stopień dostateczny (3) otrzymuje uczeń, który: opanował wiadomości i umiejętności określone programem nauczania w danej klasie na poziomie nieprzekraczającym wymagań zawartych w podstawie programowej oraz rozwiązuje (wykonuje) typowe zadania teoretyczne lub praktyczne o średnim stopniu trudności. Umiejętności:

- czytania tekstu ze zrozumieniem,
- znajdowania informacji na mapie,
- pracy z podręcznikiem, zeszytem ćwiczeń, kartą pracy,
- porządkowania ciągów chronologicznych
- oraz wymienione przy ocenie dopuszczającej.

Stopień dopuszczający (2) otrzymuje uczeń, który: ma braki w opanowaniu podstawy programowej niewykluczające jednak możliwości uzyskania przez ucznia podstawowej wiedzy w ciągu dalszej nauki, a przy tym rozwiązuje typowe zadania teoretyczne i praktyczne o niewielkim stopniu trudności. Umiejętności:

- z pomocą nauczyciela: potrafi znajdować informacje w źródłach (czytanie tekstu ze zrozumieniem, informacje na mapie), zna podstawowe fakty, potrafi je skojarzyć z postaciami, porządkuje proste szeregi chronologiczne.

Stopień niedostateczny (1) otrzymuje uczeń, który: pomimo działań wspomagających i zapobiegawczych ze strony nauczyciela nie spełnia kryteriów oceny dopuszczającej.

Skala oceniania stosowana na wszystkich przedmiotach, sprawdzająca pisemnie wiedzę i umiejętności ucznia:

a) gimnazjum

100 – 97 % celujący

96 – 83% bardzo dobry

82 – 67% dobry

66 – 47% dostateczny

46 – 34% dopuszczający

33 – 0% niedostateczny

b) liceum

100% – celujący

99 – 90% bardzo dobry

89 – 74% dobry

73 – 54% dostateczny

53 – 38% dopuszczający

37 – 0% niedostateczny

Ewaluacja programu

Każdy program nauczania wymaga stałej kontroli, tym bardziej więc dotyczy to nowych programów, które zostały zatwierdzone do użytku w szkole. Poszczególne elementy powinny być sprawdzane pod względem skuteczności. Oczywiście te części programu, które wynikają bezpośrednio z zapisów podstawy programowej, nie mogą być modyfikowane – przynajmniej przez nauczyciela.

Wśród elementów programu, które podlegać będą ewaluacji, z pewnością znajdują się warunki realizacji. Może okazać się, iż założenia przyjęte na początku w uzgodnieniu z dyrekcją szkoły, nie spełniają podstawowych wymagań związanych z realizacją programu. Należy wtedy podjąć decyzję o modyfikacji programu lub rezygnacji z jego realizacji (to ostatnie oczywiście jest możliwe tylko w przypadku nowej klasy).

Kolejny element programu podlegający ewaluacji to treści programowe. Oczywiście nauczyciel nie może usunąć z programu treści obowiązkowych, ale może dokonać innej segmentacji, przesuwając realizację poszczególnych zagadnień. Prowadzący zajęcia może również zrezygnować z realizacji niektórych treści rozszerzających, jeżeli uzna, że potrzebuje więcej czasu na utrwalenie treści podstawowych.

Najwięcej możliwości zmian, które będą następstwem przeprowadzonej ewaluacji, są sposoby realizacji założonych celów. Obserwacja klasy oraz wyniki prac kontrolnych pozwolą odpowiedzieć na pytanie, jakie metody i formy pracy są najbardziej skuteczne w danym zespole klasowym oraz w jakich zajęciach uczniowie najchętniej biorą udział – które z lekcji mają największy wpływ na zwiększenie aktywności uczniów. Zmiany mogą dotyczyć również form prac pisemnych, częstotliwości proszenia uczniów o odpowiedź przy tablicy, sposobów oceniania aktywności na lekcjach.

Ostatnim elementem, który nauczyciel może zmienić w wyniku prowadzonej ewaluacji, jest ocenianie. Nie będzie mógł doprowadzić do zmiany progów procentowych na poszczególne oceny (choć taki wniosek może przygotować na posiedzenie rady pedagogicznej), ale będzie mógł modyfikować kryteria oceny poszczególnych aktywności ucznia.

Ewaluacja pracy z programem będzie odbywała się w 2 etapach. Pierwszy z nich to ewaluacja formatywna – odbywająca się w trakcie realizacji programu. Służyć jej będzie analiza prac pisemnych (sprawdzianów, testów, próbnych egzaminów gimnazjalnych), wnioski wynikające z ankiet przeprowadzanych wśród uczniów (jako pomoc może tutaj służyć ankietą stanowiącą załącznik nr 2) oraz ewentualne obserwacje prowadzone przez innych nauczycieli przedmiotu w czasie lekcji koleżeńskich. O uwagi dotyczące programu możemy poprosić również rodziców. Ten rodzaj ewaluacji jest szczególnie przydatny do przeprowadzania

zmian jeszcze w trakcie realizacji programu w danej klasie. Pamiętajmy, aby modyfikacja programu, która wynika z ewaluacji, nie była zbyt daleko idąca, gdyż może to zachwiać całą strukturą dokumentu.

Drugi rodzaj to ewaluacja sumująca, którą nauczyciel przeprowadzi po zakończeniu pracy z programem nauczania. Do jej przeprowadzenia posłużą znowu ankiety wśród uczniów. Natomiast bardzo ważnym narzędziem będą wyniki testu gimnazjalnego. Szczegółowa analiza, która będzie mogła nastąpić po zakończeniu roku szkolnego, da odpowiedź, czy program, który był realizowany, pozwolił osiągnąć zamierzone cele edukacyjne.

Efektem ewaluacji sumującej będzie podjęcie kluczowych decyzji dotyczących:

1. Kontynuacji pracy z dotychczasowym programem.
2. Rezygnacji i wyboru nowego programu.
3. Modyfikacji programu – wraz z określeniem elementów, które powinny jej podlegać.
4. Zmiany podręcznika.
5. Wyboru środków dydaktycznych.
6. Zmiany metod nauczania.
7. Zmiany systemu oceniania.

Załączniki

Załącznik nr 1

KATEDRA GOTYCKA

PROJEKT EDUKACYJNY DLA KLASY

GIMNAZJUM DWUJĘZYCZNEGO

Spis treści

1. Wstęp
2. Cele projektu
3. Opis projektu
4. Warunki do realizacji projektu
5. Narzędzia niezbędne do realizacji projektu
6. Program działań
7. Ewaluacja
8. Podsumowanie

WSTĘP

Projekt edukacyjny „Katedra gotycka” jest przedsięwzięciem przeznaczonym do realizacji w klasie gimnazjum dwujęzycznego. Czas realizacji projektu obejmuje kompleksowo etap edukacji gimnazjalnej (początek w roku szkolnym 2009-2010, zakończenie 2011-2012). Jego uczestnikami będą wszyscy uczniowie zespołu klasowego, przy czym stopień i zakres zaangażowania poszczególnych uczestników będzie zależał od indywidualnych umiejętności oraz zainteresowań. Dlatego też cele szczegółowe projektu – jako elementy składowe programów nauczania poszczególnych przedmiotów – nie zostaną wyodrębnione w projekcie. Przedstawione zostaną tylko cele ogólne, które będą udziałem wszystkich uczestników – zawierają się w celach kształcenia zawartych w podstawie programowej.

Szczegółowy opis projektu znajduje się w części trzeciej opracowania, natomiast ujmując to w sposób ogólny, należy zwrócić uwagę na niektóre elementy. W założeniu „Katedra gotycka” – chociaż integralnie związana z lekcjami historii, ma być przedsięwzięciem interdyscyplinarnym, skupiającym kilka przedmiotów – chociaż ich wyodrębnienie nie zawsze powinno być zauważalne dla uczestników. Obejmować będzie zarówno zajęcia teoretyczne, jak i praktyczne, organizowane w szkole oraz poza nią. Nie do przecenienia jest również element integrujący nowo powstałą klasę gimnazjalną z resztą społeczności szkolnej. W założeniu swoim projekt ma rozwijać wiedzę oraz umiejętności uczniów, uczyć tego, „jak się uczyć samodzielnie”, budować poczucie własnej wartości oraz zadowolenia z osiągnięcia sukcesów. Ma być również na tyle atrakcyjny, aby uczniowie uczestniczyli w nim z pełnym zaangażowaniem.

Niezwykle ważnym jest również to, że projekt został zaakceptowany przez zespół nauczycielski niezbędny do realizacji poszczególnych treści oraz etapów powstawania „Katedry gotyckiej”.

CELE i UMIEJĘTNOŚCI

Jak już wspomniano we wstępie, w tej części opracowania przedstawione zostaną cele całego przedsięwzięcia. Będą one ujęte w 3 kategoriach – ogólnej (zaznaczone cyfrą rzymską cele kształcenia na III i IV etapie edukacyjnym), historycznej (cyfry arabskie) oraz szczegółowej – dotyczących umiejętności interdyscyplinarnych i historycznych. W opracowaniu nie zawarto celów szczegółowych dotyczących pozostałych przedmiotów, gdyż tutaj decyzję podejmować będą nauczyciele uczący (pojawią się one przy ewaluacji projektu).

- I. Przyswojenie przez uczniów określonego zasobu wiadomości na temat faktów, zasad, teorii i praktyk.
- II. Zdobywanie przez uczniów umiejętności wykorzystania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów.
- III. Kształtowanie u uczniów postaw warunkujących sprawne i odpowiedzialne funkcjonowanie we współczesnym świecie.
 1. Chronologia historyczna.
 2. Analiza i interpretacja historyczna.
 3. Tworzenie narracji historycznej.
 - Umiejętność samodzielnego uczenia się.
 - Umiejętność planowania pracy.
 - Umiejętność pracy w grupie.
 - Umiejętność zachowania podstawowych zasad bezpieczeństwa podczas zajęć pozaszkolnych.
 - Umiejętność czytania ze zrozumieniem oraz wykorzystywania i przetwarzania tekstów.
 - Umiejętność komunikowania się w języku ojczystym.
 - Umiejętność wyszukiwania, selekcjonowania i krytycznej analizy informacji.
 - Umiejętność sprawnego posługiwania się nowoczesnymi technologiami informacyjno-komunikacyjnymi.
 - Zapoznanie się z dziedzictwem kulturowym małej ojczyzny, Polski i Europy.

- Rozpoznawanie „Katedry gotyckiej” jako wspólnego elementu kultury zachodnioeuropejskiej.

OPIS PROJEKTU

Projekt edukacyjny „Katedra gotycka” jest cyklem działań przeznaczonym dla uczniów I klasy gimnazjum dwujęzycznego, którego założenia mają wspierać działania edukacyjne i wokółedukacyjne związane z nowo powstałą klasą. Całość działań składać się będzie z 4 modułów realizowanych na zajęciach przedmiotowych i pozapredmiotowych w trzyletnim cyklu kształcenia.

Moduł pierwszy to część teoretyczna, wprowadzająca. Jest to moduł początkowy i zarazem najkrótszy. Zawiera w sobie zapoznanie uczniów z całym projektem. Przeprowadzony powinien być w taki sposób, aby jak największa liczba uczniów zainteresowała się tematem.

Moduł drugi zawiera w sobie zbieranie materiałów, które w kolejnych etapach zostaną wykorzystane do działań praktycznych. Przewidziana tutaj została zarówno praca indywidualna uczniów w domu i w szkole, jak i zbieranie materiałów na zajęciach szkolnych oraz wycieczkach przedmiotowych.

Moduł trzeci to działania praktyczne. W trakcie jego realizacji nastąpi selekcja materiału źródłowego, przeprowadzenie zajęć na różnych przedmiotach, które pozwolą uczestnikom na uzyskanie odpowiednich umiejętności. Dotyczyć to będzie m.in. warsztatów informatyczno-medialnych, polonistycznych (felieton, reportaż), historycznych (dokumentalny film historyczny), językowych i plastycznych. Po uzyskaniu odpowiednich umiejętności nastąpi druga część modułu praktycznego. W jej skład wchodzić będą działania związane z budową prezentacji związanej z tematem, obróbka materiału filmowego i zdjęciowego, praca nad ścieżkami dźwiękowymi, komentarz w języku polskim i angielskim. Ostatnią fazą części praktycznej jest montaż filmu, który będzie podsumowaniem materialnym całości działań projektowych.

Moduł czwarty związany jest z przygotowaniem prezentacji dla społeczności szkolnej oraz z upowszechnieniem efektów działania.

WARUNKI REALIZACJI PROJEKTU

Aby projekt edukacyjny „Katedra gotycka” został zrealizowany, niezbędne są 3 elementy – przy czym 2 pierwsze zadecydują o powodzeniu prac zaplanowanych na 3 lata.

1. Uczniowie.

Warunkiem niezbędnym dla powodzenia projektu jest jego akceptacja przez uczniów. Całość działań musi być tak przeprowadzona, aby umiejętnie połączyć naukę i zabawę – podtrzymanie zainteresowania wśród uczniów wydaje się niezwykle ważne. Projekt przeznaczony jest dla całej klasy, a nie „grupy wybranych”, dlatego też ważnym jest, aby każdy uczestnik znalazł swoją niszę: historyczną, medialną, informatyczną, językową, plastyczną, muzyczną itp.

2. Nauczyciele.

Niemożliwym wydaje się realizacja projektu przez 1 nauczyciela, dlatego też poza historykiem udział w projekcie powinni zadeklarować również co najmniej nauczyciele języka polskiego, języka angielskiego, plastyki oraz informatyki. Muszą oni w sposób aktywny podejść do wkomponowania projektu we własne plany nauczania, aby w miarę możliwości realizować go przy okazji wprowadzania treści i umiejętności związanych z przedmiotem. Lista nauczycieli nie jest zamknięta np. konstrukcja katedry – geometria przestrzenna, zajęcia techniczne; „Katedra gotycka” jako wspólny element dziedzictwa europejskiego, rozmieszczenie katedr na mapie Europy.

3. Środki.

Aby projekt mógł być realizowany, szkoła musi zapewnić środki związane z jego prowadzeniem. Jeżeli chodzi o sprzęt, koniecznym wydaje się posiadanie odpowiedniej bazy komputerowej, rzutnika multimedialnego, kamer oraz aparatów cyfrowych. Do tego wymagane jest oprogramowanie umożliwiające cyfrowe opracowanie materiału filmowego, zdjęciowego oraz dźwiękowego. Należy również zapewnić środki na realizację wycieczek przedmiotowych.

PROGRAM DZIAŁAŃ

MODUŁ	ROK	PRZEDMIOT	DZIAŁANIE	EFEKTY
I	I	Historia	Spotkanie inicjujące projekt: • omówienie projektu, • część prezentacyjna: muzyka średniowieczna, film Tomasza Bagińskiego „Katedra”.	Zainteresowanie uczniów tematem.
II	I	Historia Język angielski, historia Historia	1. Ustalenie harmonogramu prac na pierwszym spotkaniu, podanie zakresu pojęciowego. 2. Przygotowanie przez uczniów mapy pojęciowej w języku polskim. 3. Przygotowanie przez uczniów mapy pojęciowej w języku angielskim. 4. Katedry gotyckie w Internecie – zajęcia w szkole. 5. Katedry gotyckie w bibliotece szkolnej. 6. Wycieczki przedmiotowe: • kościół farny, • Katedra w Poznaniu, • Katedra w Gnieźnie, • Wycieczka: Frombork – Gdańsk.	Efektom działań w pierwszym roku pracy powinno być przygotowanie materiału źródłowego (mapy pojęciowe, nagrania filmowe, zdjęcia, bibliografia itp.), który będzie podstawą do pracy w kolejnych latach realizowania projektu.
III	II	Historia Język angielski	1. Selekcja materiału źródłowego. 2. Tworzenie prezentacji związanej z katedrą. 3. Doskonalenie słownictwa angielskiego związanego z katedrą. 4. Ścieżka dźwiękowa w języku angielskim. 5. Warsztaty informatyczno-medialne. 6. Opracowanie materiału filmowego, fotograficznego i dźwiękowego.	Trzeci moduł przyniesie wielorakie efekty. Z jednej strony będą to umiejętności, z którymi uczniowie zapoznają się i które udoskonalą na poszczególnych zajęciach, z

		Informatyka Informatyka, historia Język polski Plastyka	7. Warsztaty polonistyczne – reportaż, felieton. 8. Ścieżka dźwiękowa w języku polskim. 9. Wprowadzenie fragmentów esejów Zbigniewa Herberta i próba przybliżenia tej formy wypowiedzi uczniom. 10. Plastyka – plakat, projekt okładki, projekty zaproszeń na premierę.	drugiej natomiast efektem będzie również produkt finalny: film „Katedra gotycka”.
IV	III	Historia WOS	1. Przygotowanie premiery prezentacji. 2. Działania marketingowe związane z premierą: • informacje na temat filmu na szkolnej stronie internetowej, • programy w śremskiej telewizji internetowej, • informacje w programie „Okiem Józefa”, • patronat medialny w prasie lokalnej, • prezentacja filmu podczas spotkań w szkołach – w czasie promocji szkoły, • wykorzystanie filmu na targach edukacyjnych. 3. Prezentacja efektu działań na forum szkolnym i pozaszkolnym.	Efektom tego modułu będzie umiejętność zaprezentowania podsumowania trzyletnich działań.

EWALUACJA

Ewaluacja projektu przeprowadzona zostanie w trzecim roku pracy. Do jej wykonania przygotowane zostaną ankiety ewaluacyjne zarówno dla uczniów, jak i nauczycieli, którzy brali udział w przedsięwzięciu. Wyniki ankiet posłużą do podsumowania działań związanych z projektem. Wnioski końcowe mogą posłużyć za punkt wyjścia do konstruowania podobnych projektów w kolejnych klasach.

Nie przewiduje się prowadzenia formalnej ewaluacji w trakcie, natomiast osoba prowadząca projekt będzie podczas jego trwania koordynowała działania podejmowane na poszczególnych przedmiotach i zajęciach, zbierała uwagi, dokonywała zmian w harmonogramie, aby skorelować wszystkie działania i umożliwić zakończenie prac sukcesem. W czasie ewaluacji końcowej koordynator przygotowuje również własne wnioski związane z realizacją projektu, które obok opracowanych wyników badań ankietowych będą elementem zamykającym i podsumowującym trzyletnią pracę.

Ankieta – historia w klasie gimnazjalnej

Proszę o wypełnienie ankiety dotyczącej zajęć z historii w klasie gimnazjalnej. Wasze odpowiedzi pozwolą na lepsze przygotowania zajęć od przyszłego semestru. Ankieta jest anonimowa.

1. Którą część zajęć z historii uważasz za najłatwiejszą – możesz zaznaczyć kilka odpowiedzi:
 - Historia starożytna
 - Średniowiecze Polski
 - Średniowiecze powszechne
 - Renesans w Polsce
 - Renesans na świecie
 - Żadna z wymienionych
2. Którą część zajęć z historii uważasz za najtrudniejszą – możesz zaznaczyć kilka odpowiedzi:
 - Historia starożytna
 - Średniowiecze Polski
 - Średniowiecze powszechne
 - Renesans w Polsce
 - Renesans na świecie
 - Żadna z wymienionych
3. Którą część zajęć z historii uważasz za najciekawszą – możesz zaznaczyć kilka odpowiedzi:
 - Historia starożytna
 - Średniowiecze Polski
 - Średniowiecze powszechne
 - Renesans w Polsce
 - Renesans na świecie
 - Żadna z wymienionych
4. Którą część zajęć z historii uważasz za najnudniejszą – możesz zaznaczyć kilka odpowiedzi:
 - Historia starożytna
 - Średniowiecze Polski
 - Średniowiecze powszechne
 - Renesans w Polsce
 - Renesans na świecie
 - Żadna z wymienionych
5. Jaki typ zajęć z historii uważasz za najciekawszy – możesz zaznaczyć kilka odpowiedzi:
 - Praca z mapą

- Praca z tekstem źródłowym
 - Praca w grupach
 - Praca z podręcznikiem
 - Wykład
 - Inne – jakie?
6. Co na zajęciach z historii jest dla ciebie najtrudniejsze – możesz zaznaczyć kilka odpowiedzi:
- Praca z mapą
 - Praca z tekstem źródłowym
 - Praca z podręcznikiem
 - Zapamiętywanie pojęć
 - Inne – jakie?
7. Które z wymienionych umiejętności doskonalisz na zajęciach z historii – możesz zaznaczyć kilka odpowiedzi?
- Praca z mapą
 - Rozumienie tekstu
 - Pisanie notatki
 - Dłuższa wypowiedź pisemna
 - Żadne z wymienionych
 - Inne – jakie?
8. Jak oceniasz zajęcia związane z projektem: 0 – niepotrzebne, nudne, 10 – ciekawe, bardzo przydatne:

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

9. Czego nauczyłeś się na zajęciach projektowych?
10. Czy na lekcjach historii jesteś wystarczająco informowany o tym, jakie są cele lekcji – czego będziesz się uczył i co powinieneś umieć po ich zakończeniu?

Tak

Nie

Trudno powiedzieć

11. Czy jasne są dla ciebie zasady oceniania z historii:

Tak

Nie

Trudno powiedzieć

12. Ile czasu poświęcasz w domu na przygotowanie się do lekcji historii (w tygodniu)?

Wcale

Mniej niż godzinę

Więcej niż godzinę

Trudno powiedzieć

13. Czy uważasz, że oceny uzyskiwane z historii odpowiadają wysiłkowi, który wkładasz w przygotowanie się do lekcji?

Tak

Nie

Trudno powiedzieć

14. Jak oceniasz wykorzystanie na lekcjach historii narzędzi multimedialnych?

Wystarczające

Niewystarczające

Trudno powiedzieć

15. Czy zajęcia z historii pozwalają Ci (jeżeli masz na to ochotę) na przygotowanie się do konkursów przedmiotowych i udział w nich:

Tak

Nie

Trudno powiedzieć

16. Czy klasa gimnazjalna, do której chodzisz, spełnia Twoje oczekiwania – jeżeli nie – napisz dlaczego:

Tak

Nie

17. Co twoim zdaniem powinno być zmienione na lekcjach historii – tutaj jest również miejsce na twoje uwagi – co ewentualnie chciałbyś jeszcze napisać na temat związany z ankietą?

Dziękuję za wypełnienie ankiety!

Zagadnienia na powtórkę – zaproponowane przez uczniów II klasy gimnazjum

Poniżej przedstawione zostały zagadnienia z podstawy programowej, które będą wymagane na zajęciach powtórzeniowych. Do każdej umiejętności wyznaczona została grupa uczniów. Korzystając z przykładów ćwiczeń, które rozwiązywane były na lekcji, przygotujcie własne propozycje zadań. Mogą one dotyczyć również chronologii oraz interpretacji tekstów. Zadania proszę przesłać na moją skrzynkę do

24. Rzeczpospolita Obojga Narodów w XVIII w. Uczeń:

1) przedstawia przyczyny i przejawy kryzysu państwa polskiego w czasach saskich; (zadania przygotowują kolejno nr 1, 2, 3)

2) wyjaśnia zmiany położenia międzynarodowego Rzeczypospolitej w XVIII w.;
4,5,6

3) charakteryzuje projekty reform ustrojowych Stanisława Konarskiego i Stanisława Leszczyńskiego oraz dostrzega przejawy ożywienia w gospodarce i kulturze czasów saskich.
7,8,9

26. Rzeczpospolita w dobie stanisławowskiej. Uczeń:

1) przedstawia okoliczności powstania, zadania i osiągnięcia Komisji Edukacji Narodowej;
10,11,12

2) sytuuje w czasie obrady Sejmu Wielkiego oraz uchwalenie Konstytucji 3 maja; wymienia reformy Sejmu Wielkiego oraz postanowienia Konstytucji 3 maja;
13,14,15

3) wyjaśnia okoliczności zawiązania konfederacji targowickiej i ocenia jej następstwa;
16,17

4) rozpoznaje charakterystyczne cechy polskiego oświecenia i charakteryzuje przykłady sztuki okresu klasycyzmu z uwzględnieniem własnego regionu.
18,19

27. Walka o utrzymanie niepodległości w ostatnich latach XVIII w. Uczeń:

1) sytuuje w czasie I, II i III rozbiór Rzeczypospolitej i wskazuje na mapie zmiany terytorialne po każdym rozbiórze;
20,21,22

2) przedstawia cele i następstwa powstania kościuszkowskiego;
23,24,25

3) rozróżnia wewnętrzne i zewnętrzne przyczyny upadku Rzeczypospolitej.
26,27,28

Zadania przygotowane przez uczniów:

1. Poniższe wydarzenia uporządkuj w czasie – chronologia historyczna:

a/ I rozbiór Polski

b/ elekcja Augusta II

c/ powstanie KEN

d/ elekcja Augusta III

e/ II rozbiór Polski

f/ początek Sejmu Czteroletniego

g/ wojna w obronie Konstytucji 3 maja

h/ konfederacja targowicka

i/ elekcja Stanisława Augusta Poniatowskiego

- j/ Konstytucja 3 maja
- k/ powstanie kościuszkowskie
- l/ III rozbiór Polski
- ł/ sejm niemy
- m/ założenie Collegium Nobilium
- n/ konfederacja barska

2.

27.1*, analiza i interpretacja historyczna

Zaznacz literami:

- A – I zabór pruski
- B – I zabór rosyjski
- C – I zabór austriacki
- D – II zabór rosyjski
- E – II zabór pruski
- F – II austriacki
- G – III austriacki
- H – III pruski
- I – III rosyjski

2. analiza i interpretacja historyczna

a/ wymień, którzy z wymienionych władców pochodzili z dynastii Wettynów

b/ wymień władców, którzy byli Polakami

c/ który z władców został wybrany po Janie III Sobieskim

3. analiza i interpretacja historyczna

a/

Stanowimy przeto, iż po życiu, jakiego nam dobroć Boska pozwoli, elektor dzisiejszy saski w Polsce królować będzie. Dynastia przyszłych królów Polskich zacznie się na osobie Fryderyka Augusta, dzisiejszego elektora Saskiego, którego sukcesorom de lumbis z płci męskiej tron polski przeznaczamy.

Najstarszy syn króla panującego po ojcu na tron następować ma. Gdyby zaś dzisiejszy elektor Saski nie miał potomstwa płci męskiej, tedy mąż przez elektora, za zgodą Stanów zgromadzonych córce jego dobrany zaczynać ma linię następstwa płci męskiej do tronu Polskiego. Dłaczego Marię Augustę Nepomucenę, córkę elektora, za infantkę deklarujemy, zachowując przy narodzie prawo, żadnej preskrypcji podpadać nie mogące, wybrania do tronu drugiego domu, po wygaśnięciu pierwszego.

b/

My senatorowie, ministrowie Rzcpltej, urzędnicy kor., tudzież urzędnicy, dygnitarze i rycerstwo kor., widząc, że już dla nas nie masz Rzcpltej, iż sejm dzisiejszy, na niedziel tylko sześć zwołany, przywłaszczywszy sobie władzę prawodawczą na zawsze, a już przeszło przez lat półczwarta ciągle ją ze wzgardą praw uzurpując, połamał prawa kardynale, zmiotł wszystkie wolności szlacheckiego, a na dniu 3 maja r. 1791 w rewolucję i spisiek przemieniwszy się, nową formę rządu, za pomocą mieszczan, ułanów, żołnierzy, narzuconą sukcesję tronu postanowił, królowi od przysięgi, na pacta conventa wykonanej, uwolnić się dozwolił, władzę królów rozszerzył, rzeczpospolitą w monarchię zamienił, szlachtę bez posesji od równości i wolności odepchnął, wolę narodu, w instrukcjach wojewódzkich daną, za nic poczytał, karę, nieprzyjaciółom Ojczyzny wymierzoną, na tych, co by przeciw tym bezprawiom użalać się śmieli, rozciągnął, wojsko narodowe do przysięgi na bronienie ustanowionej niewoli przymusił, (...) sam pod konfederacją sejmując, konfederować się całemu narodowi, prócz siebie, zakazał (...), w wojnę szkodliwą przeciwko Rosji, sąsiadki naszej najlepszej, najdawniejszej z przyjaciół i sprzymierzeńców naszych, wplątać nas usiłował.

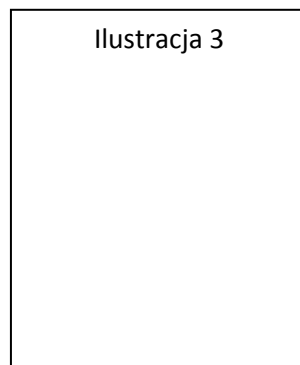
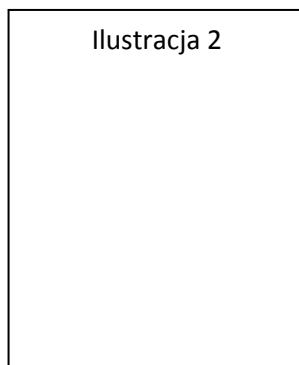
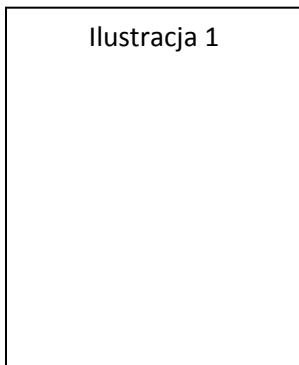
c/

Naprzod, iż aczkolwiek były stare spisy przyjacielstwa, sprzymierzenia, pomnożenie i lepszy sposób Rzeczypospolity, tak Korony polskiej, jako Wielkiego Księstwa litewskiego, czyniące etc., wszakoż iż się nieco w nich widzi być różnego od dobrebo i szczyrego braterstwa dufania, przeto dla mocniejszego spojenia wspólny i wzajemny miłości braterski i w wiecznej obronie obudwu państw społecznej, niewątpliwej wiary braterski czasy wiecznymi ku chwale Boży, Jego Krolewskiej Mości z wiecznym podziękowaniem godnej sławie i tychże obudwu nazacniejszych, polskiego i litewskiego, narodów i też ku rozszerzeniu niezmiernie i wiecznej czci, ozdobie, okrasie, zmocnieniu uczciwości, zacności i majestatu spólnego wiecznemu rozszerzeniu one stare sprzymierzenia ponowili i umiarkowali w tym wszystkim, jako niżej opisano.

A1 – który tekst jest fragmentem Konstytucji 3 maja – swoją wypowiedź uargumentuj.

A2 – który tekst jest fragmentem konfederacji targowickiej?

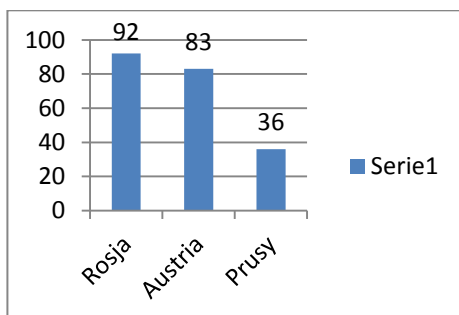
4. Dopasuj portrety i podpisy – analiza i interpretacja historyczna:

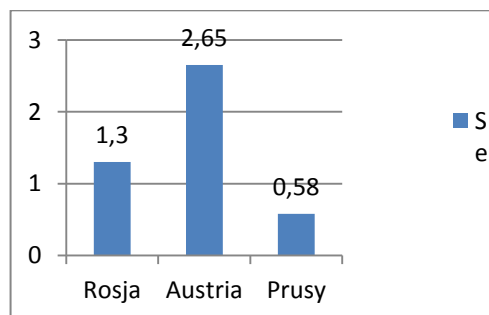
- a/ Stanisław Konarski
- b/ August II Mocny
- c/ Tadeusz Kościuszko
- d/ Stanisław August Poniatowski

5. analiza i interpretacja historyczna

Obszar zajęty w tys.km²

liczba ludności zagarnięta w mln

Na podstawie 2 wykresów napisz:

a/ które państwo zajęło największy obszar Rzeczypospolitej w I rozbiórce?

b/ które państwo zagarnęło najmniejszą liczbę ludności?

c/ które zajęło najgęściej zamieszkałe tereny?

6. Na podstawie podręcznika (str. ...) oraz własnej wiedzy wypisz przyczyny (a) i objawy (b) kryzysu Rzeczypospolitej – 24.1

a/

b/

7. Napisz, jak zmieniła się sytuacja międzynarodowa Rzeczypospolitej w XVIII w. – 24.2

8. Na podstawie tekstu w podręczniku na str. ... przedstaw projekty reform Stanisława Leszczyńskiego – 24.3:

1.

2.

3.

9. Na podstawie tekstu w podręczniku na str. ... przedstaw projekty reform Stanisława Konarskiego – 24.3:

1.

2.

Które z projektów udało się Konarskiemu wprowadzić w życie?

10. Poniżej przedstawiono kilka tekstów, połącz w pary teksty i ich autorów – analiza i interpretacja historyczna:

*Głos wolny wolność
ubezpieczający*

O skutecznym rad sposobie

Powrót posła

Historia narodu polskiego

Stanisław August
Poniatowski

Adam Naruszewicz

Stanisław Leszczyński

Stanisław Konarski

Julian Ursyn Niemcewicz

11. Komisja Edukacji Narodowej – wymień założycieli, okoliczności powstania, główne założenia i osiągnięcia – 26.1

a/

b/

c/

12. Uzupełnij poniższy tekst – 26.2:

Zmiana sytuacji międzynarodowej umożliwiła większą samodzielność w trakcie obrad sejmku zwanego Sejmem Wielkim albo, który obradował w latach

W trakcie jego obrad możemy wyodrębnić trzy stronnictwa:,, oraz Dwa ostatnie nawiązały współpracę, dzięki czemu można było przeprowadzić niezbędne reformy – powstało nowe ugrupowanie o nazwie Do kwietnia 1791 roku zdołano przyjąć następujące reformy:

1. – umożliwiająca podniesienie liczby wojska.

2. Zlikwidowano

3. – dzięki której uzyskano środki na utrzymanie armii.

4. W marcu 1791 przyjęto ustawę o sejmikach, która

5. Prawo o miastach –

Sejm działał na zasadzie konfederacji, co umożliwiała podejmowanie decyzji
..... Po dwóch latach przeprowadzono kolejne wybory, które umożliwiły obradowanie podwójnej liczbie posłów.

Najważniejszą reformą sejmu była, uchwalona w roku
..... Jej główne postanowienia to:

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.

13. Na podstawie podręcznika str. 200 opisz okoliczności powstania oraz skutki konfederacji targowickiej – 26.3

a/ okoliczności

b/ skutki

14. Zaznacz, które z poniższych budynków pochodzą z okresu oświecenia – analiza i interpretacja historyczna (ilustracje pochodzą z portalu Scholaris):

15. 26.4:

a/ wymień wybitnych twórców polskiego oświecenia

b/ wymień instytucje, które powstały w okresie oświecenia

c/ przedstaw zmiany w gospodarce

16. Na podstawie podręcznika str.211-213 opisz cele oraz skutki powstania kościuszkowskiego – 27.2:

a/ cele

b/ skutki

17. Uzupełnij tabelę – 27.3:

Przyczyny wewnętrzne upadku RP	Przyczyny zewnętrzne
Pośrednie (systemowe, od wielu lat, ustrojowe)	
Bezpośrednie	

– treści szczegółowe z podstawy programowej

Gospodarka w XIX wieku

Uczeń:

- 1) wymienia charakterystyczne cechy rewolucji przemysłowej;
- 2) podaje przykłady pozytywnych i negatywnych skutków procesu uprzemysłowienia, w tym dla środowiska naturalnego;
- 3) identyfikuje najważniejsze wynalazki i odkrycia XIX w. oraz wyjaśnia następstwa ekonomiczne i społeczne ich zastosowania.

Podręcznik str.

Część wstępna

Przypomnienie:

Dualizm w rozwoju gospodarczym Europy

Część zasadnicza

Na podstawie lekcji interaktywnej *Rewolucja przemysłowa* wypełnij kartę pracy:

Rewolucja przemysłowa;

Co oznacza pojęcie

Gdzie zapoczątkowana

Kiedy nastąpiła

Jakie wydarzenie ją zapoczątkowało

Wielcy wynalazcy i ich odkrycia

Chemia, fizyka	Biologia i medycyna	Technika i motoryzacja	Polscy wynalazcy

Zmiany społeczne – wypisz, jakie zmiany społeczne zapoczątkowała rewolucja przemysłowa.

Zmiany środowiska – jakie skutki niosła dla środowiska.

Ustrój Aten i Sparty

Grupa I (numery parzyste) Ateny

1. Polis ateńskie obejmowało całą
2. Początkowo władzę w Atenach sprawowali Taki ustrój nazywamy
3. Sytuację zmieniły reformy Sprawował on urząd

Definicja pojęcia:

4. W latach 508/507 kolejne reformy przeprowadził Dzięki nim w Atenach powstał nowy ustrój polityczny zwany

Organizacja ustroju Aten

Brali w nim udział wszyscy
obywatele Aten

.....

Na co dzień władzę w Atenach
sprawowała

.....

Władzę sądowniczą sprawowano za
pomocą

.....

Jak w Atenach wybierano urzędników?

Kim byli stratedzy, w jaki sposób ich wybierano?

Kim był Perykles?

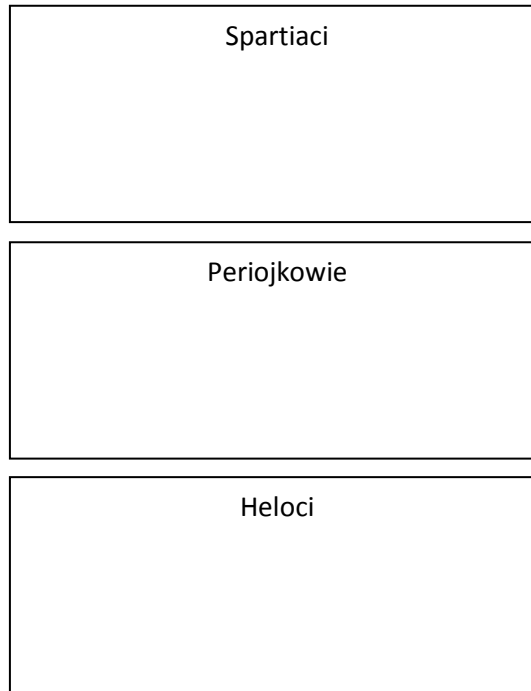
Kto mógł zostać obywatelem Aten?

Czym był areopag?

2) umiejscawia w czasie i porównuje system sprawowania władzy oraz organizację społeczeństwa w Sparcie i Atenach peryklejskich;

Grupa II (numery nieparzyste) – Sparta

Społeczeństwo Sparty

1. Gdzie leżała Sparta?
 2. Jaką rolę w Sparcie odgrywało Zgromadzenie Ludowe?
 3. Faktyczne decyzje podejmowane były przez (*definicja:*.....
.....) oraz
(*definicja:*).
 - Poza tym Sparta posiadała dwóch, których rola ograniczona była do
 4. Twórcą ustroju Sparty był
 5. Ustrój Sparty nazywamy, czyli
 6. Napisz, w jaki sposób wychowywano dzieci w Sparcie:
- 2) umiejscawia w czasie i porównuje system sprawowania władzy oraz organizację społeczeństwa w Sparcie i Atenach peryklejskich.

Załącznik nr 6

Europa w czasach napoleońskich

- 1) *opisuje zmiany w Europie w okresie napoleońskim w zakresie stosunków społeczno-gospodarczych i politycznych;*
- 2) *wyjaśnia okoliczności utworzenia Legionów Polskich i Księstwa Warszawskiego oraz opisuje cechy ustrojowe i terytorium Księstwa Warszawskiego;*
- 3) *ocenia politykę Napoleona wobec sprawy polskiej oraz postawę Polaków wobec Napoleona.*

Podręcznik str.

Przypomnienie zagadnień powiązanych z tematem:

- 1) sytuuje w czasie I, II i III rozbiór Rzeczypospolitej i wskazuje na mapie zmiany terytorialne po każdym rozbiorze;
- 2) wyjaśnia główne przyczyny rewolucji i ocenia jej skutki;
- 3) wskazuje charakterystyczne cechy dyktatury jakobińskiej;
- 4) opisuje główne zasady ideowe rewolucji francuskiej zawarte w Deklaracji Praw Człowieka i Obywatela.

Szkic zajęć:

1. Napoleon przejmuje władzę we Francji.
2. Podbój Europy przez Napoleona.
3. Sprawa polska:
 - Legiony we Włoszech,
 - Utworzenie Księstwa Warszawskiego.

Jakie ziemie zostały włączone w skład Księstwa?

Ustrój Księstwa Warszawskiego

4. Klęska Napoleona.
5. Rola okresu napoleońskiego w historii Europy.
6. Napoleon i Polacy.

Postacie: Józef Wybicki, Napoleon Bonaparte, Jan Henryk Dąbrowski, ks. Józef Poniatowski

Pojęcia: legiony polskie, konsul, Księstwo Warszawskie, Waterloo, kodeks cywilny

Daty: 1797 – powstanie legionów, 1804 – koronacja Napoleona, 1807 – powstanie Księstwa Warszawskiego

Część zasadnicza

1. Józef Wybicki – przygotowanie notki biograficznej; związki Wybickiego ze Śremem i ziemią śremską.
2. Praca z mapą – podboje Napoleona:
 - Jakie kraje zostały podbite przez Napoleona?
 - Jakie zostały uzależnione?
 - Z kim toczył wojny?
 - Z kim toczył bitwy?
3. Kodeks cywilny – praca z tekstem źródłowym.
4. Sprawa polska:
 - Legiony – grupa 1
 - Powstanie Księstwa Warszawskiego – praca z mapą – jakie ziemie weszły w skład Księstwa Warszawskiego, jakie zabory? – grupa 2
 - Konstytucja Księstwa Warszawskiego – praca z tekstem – grupa 3
 - Jan Henryk Dąbrowski – grupa 4
 - ks. Józef Poniatowski – grupa 5

5. Napoleon i Polacy.
 6. Rola wojen napoleońskich w Europie.
- 5 i 6 – krótkie prace domowe.

Karta pracy

Grupa 1

Na podstawie podręcznika przedstaw:

- 1/ rok powstania legionów
- 2/ miejsce powstania
- 3/ jakie były przyczyny powstania legionów?
- 4/ kto z Polaków w największym stopniu przyczynił się do powstania legionów?
- 5/ w jaki sposób historia legionów znajduje odzwierciedlenie w czasach nam współczesnych?

Grupa 2

Na podstawie mapy określ terytorium Księstwa Warszawskiego według następującego porządku:

- 1/ Ziemie których zaborów zostały włączone w skład KW w roku 1807?
- 2/ Jaką historyczną nazwę noszą ziemie włączone do KW w roku 1807?
- 3/ Ziemie których zaborów zostały włączone do KW w roku 1809?
- 4/ Jaką historyczną nazwę noszą ziemie włączone do KW w roku 180?

Grupa 3

Skojarz teksty źródłowe z wydarzeniami historycznymi

Grupa 4

Przedstawcie postać księcia Józefa Poniatowskiego

Grupa 5

Przedstawcie postać Jana Henryka Dąbrowskiego

Załącznik nr 7

Kontrakt

zawarty pomiędzy:

uczennicą/uczniem:

rodzicami:

a nauczycielem:

dotyczący:

nauczania przedmiotu historia w latach szkolnych 2009/2010-2011/2012.

Prawa i obowiązki ucznia.

Prawa:

1. Uczestnictwo w zajęciach z historii w wymiarze minimum 2 godzin tygodniowo.
2. Poinformowanie o zagadnieniach programowych w danym roku szkolnym.
3. Jeden raz w semestrze możliwość usprawiedliwienia nieprzygotowania do zajęć.
4. Konsultacje z nauczycielem prowadzącym, dotyczące nauczanego przedmiotu.
5. Poprawianie wyników prac pisemnych (poza kartkówkami oraz pracami pisanymi niesamodzielnie).
6. Informacja dotycząca pracy pisemnej z tygodniowym wyprzedzeniem.
7. Powtórzenia zagadnień przed pracą pisemną.
8. Szczegółowa informacja dotycząca oceny uzyskanej z pracy pisemnej.
9. Informacja na temat konkursów przedmiotowych.

Obowiązki:

1. Systematyczne uczęszczanie na zajęcia.
2. Systematyczne przygotowywanie się do zajęć.

Prawa i obowiązki rodziców.

Prawa:

1. Konsultacje z nauczycielem prowadzącym, dotyczące nauczanego przedmiotu.
2. Informacja dotycząca wymagań oraz wyników nauczania.

Obowiązki:

1. Systematyczne kontrolowanie frekwencji na zajęciach.
2. Kontrola wyników nauczania.

Nauczyciel

Ze swojej strony zobowiązuję się (poza obowiązkami wynikającymi ze stosunku pracy) do:

1. Przeprowadzenia minimum 190 godzin lekcyjnych z historii (przeprowadzenie zajęć w dodatkowym terminie, w przypadku mniejszej liczby).
2. W razie potrzeby konsultacje z uczniem w celu uniknięcia jakichkolwiek dodatkowych zajęć ucznia poza pracą indywidualną.

3. Przygotowania, przeprowadzenia, sprawdzenia i przeanalizowania co najmniej 3 arkuszy egzaminacyjnych.
4. Spełnienia powyższych warunków optymalnego przygotowania ucznia do egzaminu gimnazjalnego.

Podpis rodziców

Podpis ucznia

Podpis nauczyciela

Napoleon i jego czasy – grupa III

1. Dopasuj litery do tytułów map:

Mapa 1.	Mapa 2.	Mapa 3.	Mapa 4.
A	B	C	D

I Rzeczpospolita po I rozbiore

II Rzeczpospolita po II rozbiore

III Księstwo Warszawskie w roku 1807

IV Księstwo Warszawskie w roku 1809

0-4pkt.

2. Podkreśl skutki rewolucji francuskiej:

- reforma wojskowa i powiększenie armii do 100 tysięcy
- likwidacja feudalnych stosunków społeczno-gospodarczych
- zwolnienie chłopów z dziesięciny, czynszu dzierżawczego i innych świadczeń na rzecz pana
- zniesienie liberum veto
- upadek autorytetu Kościoła oraz znaczenia religii
- przeprowadzenie reformy podatkowej
- aktywizacja kobiet w życiu publicznym
- wprowadzenie republikańskiej formy rządów i trójpodziału władzy

0-5 pkt

3. Uszereguj według chronologii podane niżej wydarzenia:

- Wprowadzenie Kodeksu cywilnego (inaczej Kodeksu Napoleona)
- Mianowanie Napoleona dożywotnim konsulem z prawem mianowania następcy
- Klęska pod Waterloo
- Przyjęcie przez Napoleona tytułu cesarza Francuzów
- Abdykacja Napoleona
- Bitwa pod Borodino
- Opuszczenie wyspy Elby i zebranie we Francji armii przez Napoleona
- Obalenie rządu Dyrektoriatu i wprowadzenie trzyosobowego konsulatu przez Napoleona Bonapartego

0-2 pkt

4. Zaznacz „prawda” lub „fałsz”:

- Rewolucja francuska obaliła system absolutystyczny i feudalizm w państwie.

PRAWDA FAŁSZ

- Zasada praw korony zwyciężyła nad zasadą suwerenności. PRAWDA FAŁSZ
- Chłopów uznano za pełnoprawnych obywateli. PRAWDA FAŁSZ
- Podczas rewolucji zginęło niewiele osób. PRAWDA FAŁSZ
- Do władzy doszedł Napoleon Bonaparte. PRAWDA FAŁSZ
- Rewolucja nie zapoczątkowała podobnych ruchów w Europie. PRAWDA FAŁSZ

0-6 pkt

5. Księstwo Warszawskie (c i d opisowe):

a/ rok powstania

b/ władca

c/ dokument ustrojowy

d/ zmiany terytorialne

e/ rok likwidacji

0-5 pkt

Oceny zgodnie z WSO

100 – 97 % celujący	22pkt
96 – 83% bardzo dobry	19-21
82 – 67% dobry	15-18
66 – 47% dostateczny	11-21
46 – 34% dopuszczający	8-10
33 – 0% niedostateczny	